

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Яшчэ плюс тры. «Народная воля», «Салідарнасць» і «Згода» выключаныя з падпісных каталогаў. Старонка 2.

Дзень святога Марціна. 11 лістапада — вялікае свята беларускіх гусей. Старонка 10.

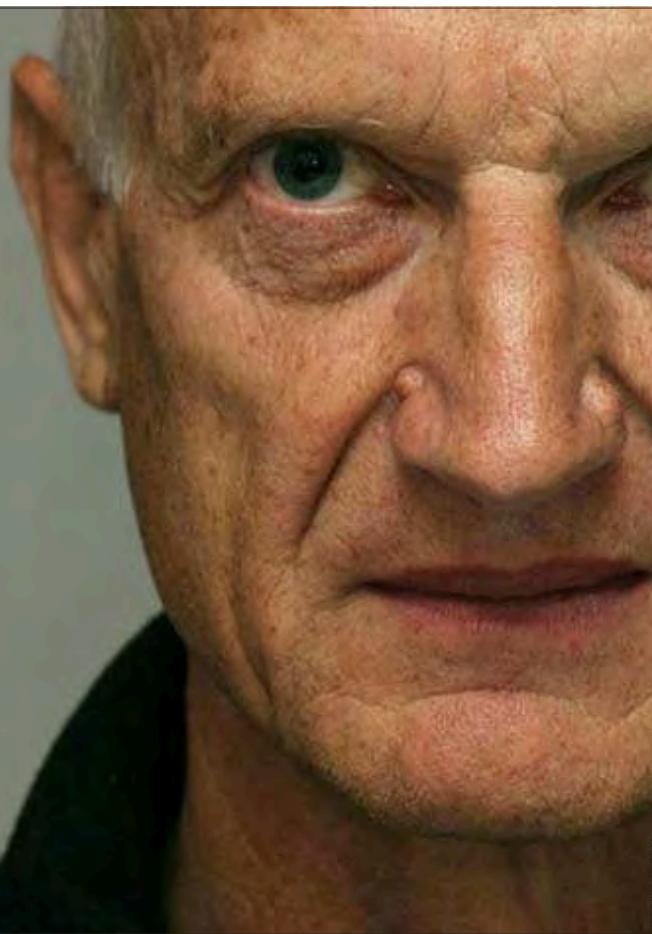
На сілай, а розумам. З гісторыі перамог малымі сіламі. Старонка 16.

Алесь Раданаў: Найбольшыя нашы прэзыдэнты

— гэта тыя, якія былі калісьці: Янка Купала, Максім Багдановіч, Якуб Колас. Вось яны і ёсьць нашы найлепшыя прэзыдэнты, якія цяпер знаходзяцца ў «эміграцыі». Але яны вяртаюцца і будуть вяртатца. І калісь вернуцца назусім. А лукашэнкаўская палітыка... гэта яўнае парушэнне прынцыпаў нармальнага жыцця.

Першае інтэрв'ю Алеся Раданава пасля вяртання на бацькаўшчыну — старонка 12.

«Наша Ніва» 100 гадоў з вами

Многія чытачы скардзяцца, што стала цяжка купіць «НН» у шапіках. Реч у тым, што дзяржаўным распаўсюднікамі арганізацыямі забаронена павялічваць колькасць асобнікаў «НН» у продажы. Улады спрабуюць падпіраць кіем гары — стрымаць нацыянальнае становішленне Беларусі.

Што рабіць чытачам? Ласкава прасіце кіясёркі замаўляць больш асобнікаў газеты. А таксама — падпісвацеся! Гэта можна зрабіць на любой пошце. Падпісны індэкс «НН» 63125. Падпіска каштупе 4510 рублёў на месец. Падпіска на шапік «Белсанздруку» танышнейшая: 3440 руб. на месец. «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі праўдзівай інфармацыі і вострых каментараў штотыдзен.

Зянон Пазняк прапануе плян

У выпадку, калі выбары будуть несвободныя, народ на Цэнтральны плошчы прывядзе да прысягі таго, «хто застанецца ў альтэрнатыве», мяркую лідер КХП-БНФ.

Лідар Кансерватыўна-хрысціянскай партыі БНФ Зянон Пазняк выскочіў свой плян дзеяніяў на выбары-2006. У вялікім артыкуле «Беларус» «Як

ставіцца да кандыдата ў прэзыдэнты альбо «домагацінцы» ён разгляне на выбраныя новымі лідэрамі апазыцыі Аляксандра Мілінкевіча і ставіцца перад сваімі прыхільнікамі

некалькі практичных задач.

З Пазняком заклікае да масавай мабілізацыі выбарцаў. «Мусіць быць масавы выхад на галасаваныне. Рэжым гутага банды». На думку З.Пазняка, толькі вулічныя акцыі могуць гарантаваць абыянчычныя сумленныя выніку выбараў: «Прагаласаваўшы, нельга разыходзіцца, а трэба кіравацца на Цэнтральную плошчу».

Працяг на старонцы 3.

Савушкін на волі, даў першае інтэрв'ю

Інтэрнэт-партал www.beloruspatriparti-zan.org зымісній інтэрв'ю Святланы Калінікінай зь Сяргеем Савушкіным. Ён першы з «чацверкі Ігнатовіча», якія была асуджаныя па справе Зымтра Завадзкага, вышыті на волю.

Савушкін асудзіл тры гады таму да 12 гадоў пазбаўлення волі, але ён ужо год, як на волі. Што за пур? Дзякуючы розным амністыйным тэрмінам змененінамі да трох гадоў і дзеяніцца.

Працяг на старонцы 11.

Арыштавана Ірына Лазоўская

Уладальніцы менскай крамы «Каміла» прад'яўлена аўбінавачанчыне ў махлярстве.

Ірыну затрымалі яшчэ 18 кастрычніка, і цяпер яна знаходзіцца ў съедзіднікам ізалятары на Валадарскага. Крымінальная справа складаецца з эканамічных эпізоў, у якіх фігуруюць фірмы ЗША, Ірландыі, Фінляндый. І.Лазоўская сваіх віны яна не прызнае.

Пры канцы 1980-х Ірына Лазоўская спрычынілася да выдання «Навінаў БНФ», была карэспандэнткай радыё «Свабода». У 1990-х пайшла ў бізнес. Бутыкі «Каміла» і «Hugo Boss», якія часткова належалі ей, былі аднымі з самых папулярных прыватных крамаў стаўліцы. Ірына Лазоўская актыўна займалася мецэнатствам музыкі і дабрачыннай дзеяйнасцю.

Алег Раівец

Гэты беларус будзе ратаваць 300 тысяч чалавек штогод
Вялікае вынаходзтва мікробіёлага Ігара Лукашэвіча. Старонка 11.

Мілінкевіч наступае Лукашэнку на пяты

Сайт «Naviny.by» правёў аптытанне «Каго б Вы назвалі сэкс-сымбалем беларускай палітыкі». У вініку сирод дзясятка пропанаваных кандыдатаў першасе месца заняў «адзіны ў краіне палітыку». Аднак Аляксандар Лукашэнка набраў толькі 18% гала-соў. Зусім трохі адстаў ад яго Аляксандар Мілінкевіч, які падае сэксуальны 14% інгэрант-наўтой. Наступныя месцы занялі Зянін Пазняк — 4,17%. Аляксандар Кацулин — 3,19%. Аўт-сайтам ж выйшлі міністар унутраных спраў Уладзімер На-вумай і лібрал-дэмократ Сяргей Гайдукевіч. Гэтыя вусачы сабралі па 0,61% (за іх прагаласавалі па 5 з 816 удзельнікаў аптытанні). Трэба адзначыць, што самым папулярным адказам быў «Палітыкі мяне не ўбуджай-ющы». Такі варыянт выбрала па-лова аптынных.

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

«Можна доўга спрачацца аб гісторыі...»

Гледзячы канцэрт 7 лістапада, я падумай: «Што б зрабіў з гэтай кампаніяй Гаўка Карчагін, калі б хворы і паранены, бяз вока, праста з поляююю трапіў на гэты канцэрт АНТ...» Піша Андрэй Павач з Горадні.

Вось ужо каторы год 2 лістапада, на Дзяды, сотні тысяч беларусаў, замест таго каб памінчаць сваіх працоў, сядзяць на працы. Затое праз піць дзён мы, апошнія ў Эўропе, мелі ўнікальную магчымасць свабодна адсвяткаваць дзень 7 лістапада, які замацаваўся ў памічі некалькіх пакаленій як «чырвоны дзень календара». Як тут не прыгадаць слова аднаго п'янага мадзедзяна ў трамвайсе: «Менавіта «Аўрора» зрабіла нас такімі, якія мы ёсць».

Працяг на старонцы 15.

Палітычная сфера. №5. Па- за межамі цэнтра

У нумары звычайнішы аналіз практыкі разгляду Канстытуцыйным судом актаў мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання, даследаваныя сучаснага ўнутрыарганізацыйнага разывіцця Партыі БНФ, нарыс пра структуру апарату кіравання сельскагаспадарчай

ЯШЧЭ ПЛЮС ТРЫ

Газеты «Народная воля», «Салідарнасць» і «Згоды» ня ўключаны ў падпісны каталог РУП «Белпошта» на першасе падзілдзізде 2006 году. Піша Зыміцер Дрыгайла.

Улада робіць легальны выхад апазыцыйнай прэсы немагчымым. Газеты рыхтуюцца да пераходу ў падпіс.

У аўтароў 8 лістапада троі газэты атрымалі лісты, падпісаныя в.а. кіраўніка «Белпошты» Ірыны Самсонавай. А ўжо пасля выхадных, з 8 лістапада, яна не начальнік. Новай дырэктаркай РУП «Белпошта» прызначана Аляксандра Чарнік. Адказаваць на тэле-фанаўаны рэдактараў незалежных газет, яны падкрэслівае, што «не скасавала ніводнай дамовы». Ніхто не вінаваты.

Газеты «Народная воля», «Салі-

дарнасць» і «Згоды» з 1 студзеня на будзь разносіца па падпісах, яны злікніць з шапкай «Белпошты», што гандлююць урадзроб. «Белпошты» паведаміла пра спыненне дамовы з выдачнікамі зыходзіць з розных прычын: зъяненіе графікай выхаду без паведамленняў, у сузвізі з малым падпісным накладам і эканамічнай немагчыднасцю, у сузвізі з заменай друкарні... Але відавочна, што адмова палітычнай. Ад ГРУП «Белсаюздрук» на adres «Салідарнасці» ніякі панер пра спыненне дамовы (пакуль?) не прыходзіла. На adres «Згоды» — таксама (у стаццы «Менгарасюздрук») газету не распаўсюджвае. З «Народнай волі» «Белсаюздрук» разарваў адносіны ўжо з 1 кастрычніка.

Галоўны рэдактар «Салідарнасці» Аляксандар Старыкевіч скажаў «НН»: «Паведамленне ад «Белпошты» прыбыло ўчора (8 лістапада). — ЗД». Я ўпэўнены, што разненне было прынятае не на

ўзроўні «Белпошты». І я думаю, што трэба напружана вырашаньне пытання накшталт «Што рабіць?». Бы гэты не апошні заход уладаў па ліквідацыі незалежнай прэсы. Траба рыхтавацца да наступу на Інтэрнэт і самыдаць (даручы, нядзяўна ў газеты звязацца сайт — www.gazetaby.com). Ніякага незалежнага распаўсюдзу юма. Скажам, Пётар Марцін (генэральны дырэктар прадпрыемства «Марат») можа цінкер распаўсюджваць толькі сваю газету («БДГ»). — ЗД), а на распаўсюд іншых ён не атрымаў ліцензію. Да новага году чигода ў прыгажы газеты й графіках яе выхаду не зъяненіца. З 1 студзеня ўзбікім новая сцягніца. З заўтраўнікага дня (размова адбылася 9 лістапада, у дзень здачи чарговага нумару «Салідарнасці»). — ЗД) пачынітэ з'яўленіе.

Таксама на зъяненіца графік выхаду «Народнай волі». Але што рабіць з 16 тысячамі падпісчыкаў газеты, ірававані ў правінцыі? Шыф-рэдактар газеты Святлана Капініна паведаміла «НН»: «Застаўніць толькі адно выйсце — стварыне ўласнай сцягніцы распаўсюдзу ў стаццы й рэгіёнах, адмыслово

вых цэнтру».

Выдавец і галоўны рэдактар газэты «Згоды» Аляксандар Кароль расказаў «НН», што газета ўжо стварыла сваю сцягніцу распаўсюдзу працэсіяў. Ён кажа, што асноўная частка накладу ў 5 050 асобінай ужо ціпер распаўсюджваеца не працэс дзяржаўнай манаполіі. «Перад выбарами нас штурхуюць на паўлегальнасць становішча, літаралы запіхваюць у самы выдат. Стварылі сабе міты, самі іх і башца», — кажа А. Кароль.

Адзіны прэтэндент на прэзыдэнцкую пасаду ад демакратычных слаў Аляксандар Мілінкевіч у інтарвю Белсаюзру міністру, што фактывічна забароніла распаўсюд па падпісах — гэта прызнанне ўладамі моць друкаванага слова незалежных газет. «У інфармацыйнай прасторы Беларусі амаль не засталося незалежных выданняў. Улада ўсур'ёў башца выбараў і імкненца да таго, каб людзі не прычыталі ён не пачулі ніводнай альтэрнатыўнай думкі», — сказаў ён.

Іспуе меркаванне, што дзялелі запылі прэзыдэнцкую сцягніцу: апазыція прызначае сцягніцу:

Аляксандар Старыкевіч, рэдактар «Салідарнасці», гатовы працаўць да апошняга.

АНДРЭЙ ПІЛЕНКІН

«Побач з намі на Зямлі: жывёльны съвет»

Першы том беларускай вершаванкі-запамінанкі «Добрая вершы»

Усё найлепшае для дзяцей у вершаванай форме для завучвання на памяць.

Цудоўны падарунак бацькам, выхавальнікам, хосьнікам і пляменінкам.

Чытайце «Добрая вершы» сваім дзеткам ад саме калыскі да школы!

Укладальнік Алег Мінкін

T.: 227-19-40, 508-81-38

«ARCHE» з Новага году штомесця

У часопісе «ARCHE» вы знойдзеце аналіз палітычных і культурных тэндэнцій, агляды новых книг, гістарычныя адкрыцці, нонканфармістскую літаратуру.

Сярод аўтараў «ARCHE» — беларускія інтелектуалы і знаўцы Беларусі зь іншых краін.

Падпісана індэкс часопісу «ARCHE» 00345.

Падпісца можна на любой пошце. З Новага году часопіс будзе выходзіць штомесця.

Такога кантралёра больш ня будзе

Мноства маладых людзей у Менску — у душы зажжды студэнты, хэціх тоўстых зьбіраюцца паступаць, а нехта даўно адуцьвіцца. Школьнікі, начуванцы і студэнты — «дэйнікамі» празэд, якія вядомы, за пацуды. Работы каліяртамі менскому кантралёру Юрыю Тарасу, што зазвычай адсартаваў сапраўдных ільготнікаў ад ільготніку «душавых» на ваходзе ў метро «Купаліцкая»—Кастрычніцкая, хапала. Аштрафаваў ён за дзесяць год працы тысячі й тысіцы «халашыцкай», не-прыцеліў нажыў армію, а ўжо што кінай і словай ліхіх наслухаўся... Не было яму роўных у прафэсіі, таму й славу змініў адпаведна — малехо ў бэмашынных менчунак «кусцата гнома» на ведаў. Лавіў ён і мяне калыскі пару разоў, але што крываўца,

калі вінаваты! І вось навіна ў «Комсомольскай правде» — памер дзядзька ў 42 гады. Спаліў сацца з эхай сабачай долі. Нажай зямля яму пухам. Хоць там адпачні, Тарасік.

Адразу ў публікі ідэя ўзмыкала — помнік рэзізору-герою пастаўці, ужо вядомы скульптар Уладзімер Жбанаў на грамадскіх пачатках падпісаўся. А думаеща мне, што, калі б кожны дзяржлубовец на сваім месцы рабіў справу гэтакса дайбайна, дык Жбанава за 100 год запісівца траба было б.

А пакуль — гуляй, «зайць»!

Заякот

Вялікае Княства Літоўскае Беларусь — пражэктёрства ці візіянэрства?

Зянон Пазьняк выступіў з прапановай: афіцынай называй нашай краіны павінна быць «Вялікае Княства Літоўскае Беларусь» (скорочана — «Беларусь»). Як ставіцца да пропановы Зянона Пазьняка сацыяльна актыўная частка насельніцтва — інтэлігэнцыя і студэнцтва?

Анатоль Грыцкевіч, гісторык:

— Я стаўлосіў станоўчы. Беларусы мы стаўлі называцца толькі ў канцы XIX ст.: да таго Беларусью называліся Віцебская, Магілёўская і Смаленская губерні, а ўсё астатніе — Літва. Нашы адраджэнцы начатку XX ст. прынялі назыву «Беларусь». А Вялікае Княства Літоўскае бы было беларускай дзяржавай, чым літоўскай.

Вадзім Карпаў, эканаміст:

— Я такога нацыяналізму натхнення не перажываў ужо гадоў дванадццаць. Пурпуро-агнівы з залатым «Пагоніям» сцяг Вялікага Княства накрые медным шытком усе марнны спрэчкі гісторыкаў пра «наша» й «яя наша». Мы больш ні будзем спаборнічаць за літоўцамі, прыпамінаць нешта паялям і паглядаць зь недаверам на ўкраінцаў.

Вельмі пазытыўная ідэя.

Уладзімер Арлоў, пісьменнік, гісторык:

— Каб краіна называлася «Княствам», яна павінна быць манархія. На сённяня я бачу адзіны шлях для рэалізацыі гэтай ідэі — правядзенне реформуму. І реформум будзе адзначана выйгрыем (можна ўвіцца съветльца сны прэзыдэнта Адамкуса!). Але, маўбы, гэта сфера фантастыкі.

У далёкай перспектыве я не выключою змены назвы нашай краіны. І тады ёсць імавернасць палітычных каліз, якія ўзьнікні ў Грэцыі з Бытой Югаслаўскай Рэспублікай Македоніяй. Адна адбudsцца гэта не раней, чым кожны беларус будзе ўсёведомляць, што ў гісторычнай рэзурскай Літве — гэта тое самае, што Беларусь. Пакуль жа наконт гэтага бытнага існуе нават у галавах саміх гісторыкаў.

Адам Глебус, літаратар, выдавец, мастак:

— Адмоўна. Я не люблю доўгіх называў. Я не люблю, калі рэзурскай падмініяюць перспэктыву. Чым прасцейшыя назва, тым яна лепшыя. Тым больш што ў сувесце ўжо ведаюць «Беларусь». Злучаючы Карапеўства Вялікабрытаніі Пайночнай Ірландыі ўсе называюць Ангельшчынай, Злуча-

ныя Штаты Амерыкі — проста Амерыкай. Абрэзвітуры самі па сабе нечытэльні. Дыяк хоніць з нас таго, што ў нас была «БССР».

Алег Стаўпінскі, настаўнік гісторыкі:

— Ёсць такія краіны: Усходняя Рэспубліка Уругвай, Баліварыанская і Рэспубліка Венесуэла, Мэксіканскія Злучаныя Штаты. Але для ўсяго съвету — і ў палітыцы, і на спартовай арене — ёсць выскочкі на Уругвай, Венесуэлу і Мэксіку.

Так што ВКЛ Беларусь можа чакаць той жа лёс — Беларусь.

Алесь Анціпенка, філэзаф, літаратар:

— Нечаканая прапанова. Ня думамо, што гэта істотна зменіць уязленыі людзей, якія ўжо ведаюць нашу краіну. Але найперш трэба наўчыць нашых перакладчыкаў правільна пісаць назыву нашай краіны на замежных мовах. Памылак вельмі пімат. Па-ангельску пішуць «Belarus» і нават «White Russia», прыметнік «Belarussian». Можа, якраз прыстаўка «ВКЛ» дапаможа нарэшце запомніць правільна напісаныя назывы краіны.

Сяргей Панькоўскі, кіраўнік інтэрнэт-проекту «Наша думка»:

— На сённяня важней стварыць умовы для ўліку меркаваньняў —

усіх людзей, у тым ліку і сп.Пазьняка. Важна каб было *што* называць, а ўжо потым падбараць імёны. Але перш чым даваць такія гучныя імёны, трэба стварыць съвіту, калі мы зможам самі пра сябе заяўляць, калі мы зможам прэтэндуваць на іх.

Максім Ротвель, студэнт ЕДУ: Каб дыскрэдытаць ідэю, яе трэба давесыці да абсурду. Так і з ідэяй спадчыны ВКЛ.

Ірына, студэнтка: Ідэя не падаецца рэалістычна. Пазьняк працягнуў на будучыню, далёкую будучыню. Праз 100 гадоў ўсе ягоныя ідэі будуть узьнятые.

Алесь з Горадні, студэнт: Пазьняк у чаргах раз даказаў, што ён таленавіты палітык і піаршчык.

Сяргей Дубавец, публіцыст, першы родактар адноўленай «НН»:

— На маю да гэтай ідэі акрэсленага стаўлення.

Пётра Рудкоўскі ОІР, філэзаф:

— Па-першым, усталіваныя тэхнічныя назвы азначалаць біананізм познання ідэалёгіі, а менавіта правакансэрватыўнай ідэалёгіі, галоўным выказывникам якой з'яўляецца КХП-БНФ. Паўсталі да новай вэрсіі «палітычнага аднабожжа».

Па-другое, такая назва хавае ў сабе амбівалентную смысантყу. «Беларусь» у гэтым выпадку прымае на сябе ўсе рысы міталігізаванага ВКЛ, г.зн. Беларусь — гэта культурна-палітычны гігант, амаль імпэрыя. А гігантаманія (асабістая ці калектыўная) николі япнэз да добра не даводзіла.

Па-трэцім, усталіваныя гэтае назывы (а гэта для мене раўназначна ўсталяванню новай афіцынай стронг-ідэалёгіі) можа мец ігнорантную вынікі для *науковых* гісторыяграфій, паліталёгіі і науку якіх-кольків свабоднай грамадзка-палітычнай думкі. Ну бо цікавыя чыннікі ўзьнятые з тэзай, што кантынгентская мова ВКЛ не была... беларускай?

Цалкам магчыма, што працы гісторыкаў ВКЛ Хрыстиянія Станіца і ці Зігмаса Зінкіячуса будуть занесены ў «сыпкі скідных книжак», якія можна будзе чытаць, але з'яўляюцца нелъга будзе глядзіцца. Думамо, ёсць рэальная небяспека, што паўстане новае мноства табу, якія будуть бліжаваць *крытычную* рэфлексію над гісторыяй і акуталіяй Беларусі.

«Вялікае Княства Літоўскае Беларусь» — гэта не из'яўральнае назывы. Яна не можа выконваць аўяднальнае функцыі, а наадварот — падзеліць і без таго падзелене грамадзтва Беларусі.

Апітваў Аркадзь Шанскі

Зянон Пазьняк прапануе плян

Працяг са старонкі I.

Хай кожны восьмё з сабой нацыяналізму натхнення не перажываў ужо гадоў дванадццаць. Пурпуро-агнівы з залатым «Пагоніям» сцяг Вялікага Княства накрые медным шытком усе марнны спрэчкі гісторыкаў пра «наша» й «яя наша».

З Пазьняком лічыць, што «масай людзей не павинна кіравацца публікі з домашнізмамі. Яны ўсё пракаляць і сапускуюць. Успомніце Шарэцкага. Гэта адна кампанія».

На галоўнае пытанье «За каго?» З.Пазьняк адказвае прагматычна: «Канкрэтны адказ будзе тады, калі будзе ведаць реальных зарэгістраваных кандыдатаў, а я вінкі спектакляў па маскоўскім сцэнары». Такім чынам, ён дапускае магчымасць сваіго наўгорода да прысягі.

На думку лідара КХП-БНФ, рэальнай альтэрнатывай Лукашэнку можа стаць толькі беларускамоўны патрыёт Беларусі,

здольны гарантаваць дэмакратию ў краіне. «Істотна, каб сярод кандыдатаў быў спаборнік, здольны праводзіць беларускую палітыку ў інтэрсах нацыі і дзяржавы», — кажа З.Пазьняк. Што калі такога не напушцяць да выбараў?

Тады, піша З.Пазьняк, «народ на плошчы (а гэта мусіць быць па месцы за стыль, як па законе) павінен прывесці да прысягі на вернасць нацыі і Беларусі таго, хто застасці ўальтэрнатыўнавыя (акрамя падстайных гайдукевічава, видома)».

У час выбарчай кампаніі, на думку З.Пазьняка, павінен быць створаны грамадзкі Канстытуцыйны камітэт, які будзе кантроліраваць прэзыдэнта, прыведзенага народам да прысягі.

У сваім артыкуле З.Пазьняк жорстка крытыкуе А.Казуліна і В.Фралова за іхні палі-

тычны апартунізм і працескую рыторыку. З.Пазьняк крытыкуе і «дэмаслы». Лідэр КХП-БНФ бярэ гэтае словам злучэніе ў двукоўсі, пастаўніца даадаючы «так званыя». «Іхня дзеяньніцы, паніціўні і ідэя, якія яны выказываюць, не прыводзяць да стварэння і захавання нацыяналізмай дзяржавы (а адవедна — і дэмакраты, бо дэмакраты пасю па-за дзяржавай і нацыяй). Дэміслам — і А.Мілінкевічу ў прыватнасці — З.Пазьняк закідае канктыт з Масквой.

— Ёсць эфектыўны спосаб, як пазыбетуну фальсифікацыі і вывесці са строю фальсифікацыйную машыну, — запэўнявае З.Пазьняк. — Народ (калі захоча) можа забіясцяльчыць сабе кантроль над галасаваннем». Як гэта зрабіць, ён абыяце напісаныя пазней.

Мікола Бугай

СЪССЛА

перамагла кіроўная партыя, а дэмакратычна кааліцыя правила толькі лічаных чалавек з мэджліс.

Севярынец на адпачынку

Палітвізія Пашыла Севярынца на тры дні адпушчці з «хіміі» ў адпачынок. Заканадаўства пропісавае, што, калі асуджаны на меў спагнанні, яму належыць водзік. Павал бавіць час у

бацькоў у Віцебску.

Зьдзярцу за кожны градус

3 лістапада

сяроднямесцічна сума плацяжак за адпачынку ў кватэрку агульнай плошчай 31 м² пры двух жыжарах

вылучаная ў памеры 67 397

рублей, паведаміў журналістам у сераду

імамісткі міністра жыльства-камунальной гаспадаркі краіны Сяргей Сушко. Сума плацяжку за

дзвухпакаўную кватэрку

загадзіла патушыць на 15 хвілін съянтло ў сваіх ква-

тэрках і фісіах, запаліўшы на вокнах съечкі.

а пяціпеняня кватэры ўстаноўлены пастаўнай Савета міністраў на ўзроўні 18 градусаў. Калі будзе больш цёпла — розыніца будзе ўключана ў разылковую квітанцы.

АР, ЗД

Дзень салідарнасці

16 лістапада, у сераду, адбудзеся другая акцыя з нагоды Дня беларускай салідарнасці. Першая прышла 16 кастрычніка. Арганізатары прапануюць у гэты дзень а 20-й гадзіні патушыць на 15 хвілін съянтло ў сваіх ква-

тэрках і фісіах, запаліўшы на вокнах съечкі.

11 лістапада

у Польшчы нацыянальнае съянтло — Дзень Незалежнасці. У 1918 г. у гэты дзень Юзэф Пілсудскі пераняў у Варшаве вясеннюю і цывільную ўладу. Праз два гады, у 1920-м, ён выратаваў Польшчу ад бальшавіцкага нашэсця. Як Пілсудскі сумеў перамагчы малымі сіламі? Прэзідэнт — гістарычны старонкі сеньняшнягня нумару «НН».

35 мільёнаў за радыёжарт

11 лістапада, у судзе Першамайскага раёну Менску пачнечца разгляд бесспрэцедэнтны для Беларусі справы. Два слухачы FM-станцы «Альфа-радыё» падалі ў суд на радыёстанцы і яе праграмнага дырэктара.

Праграмны дырэктар «Альфа-радыё» Зыміцер Шунін вядзе таксама забаўляльную праграму «Кукурузнік-шоў», збудаваную на розыгрышах. У суд звярнуліся герой аднаго з розыгрышаў.

Упершыню ён прагучы на «Альфа» два гады таму. Тады Шунін патэлефанаваў у этэры аднаму са слухачоў, прадставіўся начальнікам аддзела па барацьбе з арганізаванай прастытуцыяй і сказаў, што сябтар гэтага слухача затрыманы ў публічным доме «Сельскі працоўнік» — маўляў, пад заклад 700 тыс. руб. ён просьціца дадому. Спачатку слухач павёўся, але калі зразумеў, што яго разыграі, толькі пасъмляўся і сказаў: «Пісь балаў!». Запіс розыгрышу, як аднаго з самых удачных, «Альфа» пайтэртыла селета — пры канцы верасня.

Памер маральны шкоды, што спрычыніў розыгрыш Шуніна, асанцілі ў 35 млн рублёў. Радыёвыя дуны ў размове з карэспандэнтами «НН» толькі здымаюцца: «Як я могу з каго-небудзь звязкаўца? Мы, наадварот, праграмам намагаемся пашыць слухачоў». Шунін сцвярджае, што перад тым, як разыграць гэтага чалавека,

какіх праграм, але сюжэты, на якіх думку, мусіць давацца толькі са згоды тых, каго разыграі.

На ідэю «розных зъменаў у жыцці» таксама звязаную з інтэрвю радыё «Свабода» на месцыні старшыні Беларускай асацыяцыі журналістаў Андрэя Бастунец, падкрайнішы неадпаведна высокі памер кампенсацыі, якую патрабуе пазоўнік: «Гэта не пазоў аб абароне гонару і годнасці. Наічасцей гэта літаральны спосаб зарабіць нейкія гроши». Шкада, што нашыя судовыя інстытуты ніяк не адзягавалі на тых памеры штрафу, якія ніякім чынам не судносяцца, напрклад, з тымі выплатамі, якія спагаючыя нават пры съмерці чалавека ці пры сур'ёзных траўмах».

Экс-удзельнік каманды КВК БДУ Андрэй Дзяркоў кажа, што пакуль беларускія слухачы не падрыхтаваны да падобных розыгрышаў: «У ЗША такія праграмы маюць даўнюю гісторыю, у нас яны звязаліся наядайна і зусім раптоўна». Сам бы Дзяркоў не наважыўся такім чынам разыграць неизнамяную чалавека: «Немагчыма ўявіць, што ёго да душой, таму рэзыюкаўна жартаваць на прыватныя тэммы».

Радыё-дывдэй Адам Старповіч сцвярджае, што да «справы Шуніна» мае дачыненію толькі пытаныне вастрыні пачуцьця гумару. З ім пагаджаеца і сам Шунін: «Не зразуме́ць, што гэта быў розыгрыш, немагчыма: увес

Зыміцер Шунін, праграмны дырэктар «Альфа-радыё».

текст прасякнуты іроній, а калі праслухаць аўдыёзапіс, усе пытаны не апошнія кітайскае папярэджанье.

Алег Раівец

Марына Багдановіч ведае лепш за АБСЭ

Активістка АГП Марына Багдановіч звяяла, што парламенцкія выбары ў Азэрбайджане прыйшли спакойні і без парушэнняў. Яе слова цытуе Міжнароднае маніторынгавае бюро: «Былы сцутыцы, калі заходзілі па дзве ў кабінку, былі сцутыцы, калі няправільна выдаваўся блотгет, але казаць, што выбары нелегітимныя, няма ніякіх падстаў». — каже М. Багдановіч і дадае: «Усе місіі пацвердзілі, што перамогу ў сумленай бацькоўскай лодзія задавальняльна».

Сяргей Будкін

Аўдыёзапіс розыгрышу можна праслухаць тут: <http://radio.tut.by/mp3/logger.mp3>

Амбасадар з дыплёмам МГІМО падаў у адстаўку

Пасол Польшчы ў Беларусі Тадэвуш Паўлюк (на фота) падаў заяву пра адстаўку. Гэта рэдкі выпадак у дыпламатычнай практицы. Адстаўку пасла камэнтуюць Ігар Лялькоў і Марек Буцко.

Ігар Лялькоў, старшыня міжнароднай камісіі Партыі БНФ:

— Як Вы можаце ацаніць працу сп.Паўлюка як пасла?

— Тадэвуш Паўлюк — прадстаўнік старой дыпламатычнай школы, які пачаў кар'еру яшчэ за часамі ПНР. Таму яго працу ў Беларусі я разглядаю як гаранаваю ў перадпрынімчынную.

— Чаму Т.Паўлюк падаў у адстаўку адразу пасля таго, як вярнуўся ў Беларусь?

— Паўлюк зайдёды быў прыхильнікам левых. А калі на выбарах перамаглі правыя, Паўлюк зразумеў, што яго ўсё роўна хутка адклічуць. Так што прычыны звязаны з фармаваннем новага прадзага ўраду, таму ён згуляў на апярэджанье.

— Перамога правых і стала каталізаторам адстаўкі?

— Таксама каталізаторам быў артыкул у газэце «Жэччараполіта» пра напружаныя стансуні і супрацьстаянні сп.Паўлюка з іншымі прадстаўнікамі беларускай амбасады, у тым ліку Андрэем Чухрым, які, дарэчы, у маладосці ўдзельнічаў у беларускім руху на Беласточчыне.

— Ці магчыма, што амбасадарам пісцім паверненым стане нехта з тых дыпламатаў, што цініць працу ў Беларусі?

— Думано, гэта будзе новы чалавек. І, хутчэй, тэхнічная асоба, што звязана з прэзыдэнцкімі выбарамі, якія хутка пройдуть у нашай краіне. Польскі бок не захоча ісьці на канфлікт.

Марек Буцко, да лета 2005 году — да-

радца амбасады Польшчы ў Беларусі, цяпер — лётчык-спацыяліст Варшаўскай мэрыі:

— Які Ваша рэакцыя на адстаўку спадару Паўлюка?

— Самая пазытыўная. Не напівецца маладое віно ў старыя мяхі. Калі Польшча думася пра зъмену свайгі палітыкі ў Беларусі, бо старая пасыпраціла філіса, дык гэтым мae займацца новы чалавек. Той факт, што ён адразу выедзе з Беларусі, ён можа застасці яшчэ некалькі месеці. Гэта яя надта добра, бо пераход да палітыкі крэтычнага дыялёгу вымагае дакладнейшы канцепцыі й сталай узаемасувязі паміж амбасадам і МЗС Польшчы. Я моцна сумніваюся, што сп.Паўлюк будзе здольны наладзіць гэту ўзаемасувязь. Да таго ж існуе праблема консулаў у Горадні й Берасці. Гэта чыноўнікі старой фармацыі, і яны таксама мысць быць заменены.

— Згодна з нашымі звесткамі, у амбасадзе існаваў асабісты канфлікт паміж В.Паўлюком і сп.Паўлюком?

— Не, але існаваў паміж ім і ўсімі астатнімі супрацоўнікамі амбасады. Паўлюк — тыповы работнік старой систэмы (яго дыпламатычны стаж — 43 гады) з «дыпломам» расейскага МГІМО, дзе науваўся. У іншых супрацоўнікаў амбасады іншыя погледы на супрацоўніцтва дзяўчынскіх краін. Па-другое, сп.Паўлюк дазваляў сабе публічна шальманаванне супрацоўнікаў амбасады, што ў выніку вылілася на страницы польскіх газет. Будучы адкліканым у Варшаву, Паўлюк разумеў, што адзіны для яго шанец вярнуцца — за ўрадам Марка Бэлькі. Яму гэта ўдалося, але ўсё ж праўз некаторы час ён сам падаў у адстаўку. Хіба ён хацеў, каб ўсё выглядала менавіта так. Спадзіўся, што новы амбасадар будзе чалавеком новай генерацыі, які зробіць яго мага больш для наладжвання сяброўскіх узаемадносін між дзяўчыномі нашымі краінамі.

Зыміцер Дрыгайлі

Апошняе эўрапейскае папярэджанье

Эўразіяўскія гатовы ўвесці санкцыі супраці Беларусі, уключна з замарожваннем банкаўскіх рахункаў беларускіх чыноўнікаў, у тым выпадку, калі ў краіне будзе парушацца нормы дэмакратыі і правоў чалавека. Пра гэты звяяла ў Москву эўракамісар па замежных сувязях і палітыцы суседства Бэніта Фэрара-Вальдээр. Аднак Эўразіяўскі ізноў разылічвае на данамогу Расеі ў дыялёгу з афіцыйнымі Менскам. Таму ў рэзультате зъменаў эўрапейскай палітыкі ў дачыненні да Беларусі не будзе. Апошнія эўрапейскія папярэджанія — зусім не апошнія кітайскае папярэджанье.

Алег Раівец

Марына Багдановіч ведае лепш за АБСЭ

Активістка АГП Марына Багдановіч звяяла, што парламенцкія выбары ў Азэрбайджане прыйшли спакойні і без парушэнняў. Яе слова цытуе Міжнароднае маніторынгавае бюро: «Былы сцутыцы, калі заходзілі па дзве ў кабінку, былі сцутыцы, калі няправільна выдаваўся блотгет, але казаць, што выбары нелегітимныя, няма ніякіх падстаў». — каже М. Багдановіч і дадае: «Усе місіі пацвердзілі, што перамогу ў сумленай бацькоўскай лодзія задавальняльна». Між тым у паняцце АБСЭ звяяла, што выбары ў Азэрбайджане не былі дэмакратичныя, а ў аўтарак парушэнны на выбарах у Азэрбайджане асуздзіў Эўразіяўз. М. Багдановіч уваходзіць у группу назіральникаў СНД CIS-EMO, якая ў свой час прызначыла свободнымі і выбары ва Ўзбекістане, і другі тур галасавання ў Украіне, пасля якога фальшаваны на карысць Іянукаўчыка выскікалі народнае падзстанніе. Акрамя сібірства ў АГП, яна пэўны час была блізкая да генэрала В.Фралова, а на Кантроле дэмакратичных сілаў выступала разам з Ю.Варонежскім за стварэнне Міжрэгіональнай дэпутацкай групы.

Мікола Бугай

Памаранчавыя Леніны

У Бабруйску 7 лістапада зранку нехта размалываў усе гарадзкія помнікі Леніну ў памаранчавыя колер. Таму супрацоўнікам ЖКГ худзенка прыйшлося замыкаць галоўнага «апостала» на цэнтральнай плошчы, бо на 10 гадзін быў прызначаны мітынг. Нягледзячы на тое, што па горадзе ўзмешчаны патрулі міліцыянтаў сабакамі, Ленін аздін з адным перафарбоўваліся на ўскрайках. Нікога не затрымалі.

Данута Чыгір, Бабруйск

ЛІСТЫ ЗЪ ЛЕСУ

Выміранье
«вымяральнікай»

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Калі я пабачыў тое, што ў Малым Сітне засталося ад колішняй гаспадаркі наваполацкага завodu «Вымяральнік», падалосі, што гэта — руіны разбомбленага Грознага. Піша Павал Севярынец.

Фэрма, дзе трывалі больш за ста кароваў, ціпец стаіць з прафтым дахам, бяз шыбаў і аbstыльвання. Пра касельню, што апіяліла палову навакольля, нагадвае толькі высоцы комін, на які мясцовыя жыхары лазіць, каб злавіць мабільную сувязь. Ад трохпавярховага інтэрната для супрацоўнікаў гаспадаркі засталасі цаглянае скрыні. Усё ўсярэдзіне — ад дашчанай падлогі да дзвінных клямкі разрабавана. Дзіцячы летнік «Зорні» на малінічных берагах возера Ізмок — калісці адзін з найлепшых у Беларусі — ужо як два гады знаходзіцца ў аварыйным стане. А калі глядзіш на іх па віфре бетону — перад вачыма ажывае Берасцейская крэпасць. Такое ўражанье, што будынаў расстрэльвалі прамой наводкай, а бараоніў паміралі, але не здаваліся... Ціпец з гэтай цэглы ў Сітне муруючы печкі.

За часам засточаю наваполацкі «Вымяральнік» быў звышсакрэдтвым прадпрыемствам савецкай «абаронкі» і вырабляў аbstыльваньне для касьмічных караблёў. Працаўцаў сюды бралі толькі надзеіныя грамадзяніні з бездакорнай біографіяй. У Сітне расказываюць, як вартайкі, якому заманула вынесці з заводу мэталёў ліст на ўход у хату, вышіраць боты (аказалася — плаціна), загрымей у турму на тры гады.

Лясную ССРР — ляянула вытворчасць. Ціпец «Вымяральнік» робіць машынкі для скакатак у слоікі. Колішняя гаспадарка ў вёсках кінута на разрабаванье згаладаламу насельніцтву. Выміранье «вымяральнікай» — індикатор камунікацыя псыхалёгіі. З аднаго боку — жалтаве марнотраўства: не сваё — не шкада. З іншага — прага чужое маёмаўцы, імкненне да разбурэнья і жывёльны рефлэкс — цигнунець, што кепска ляжыць, у сваю нару. А корпус інтэрната так просіцца стаіць шматканфесійным хрысьціянскім цэнтрам, дзе знойдзеца месца і праваслаўнаму брачту, і каталіцкаму хосцісу, і пратэстанцкай місіі... А былы цэх па вытворчасці бытую чакае падпрымальніка, добрага гаспадара, які забясьпечыць будаўнічым матэрыяламі навакольле.

А касельня так патрэбная мясцовым уладам, каб абараніць установы, турбазы, інтэрнаты... А летнік — беларускай турыфірме... Колькі такіх вымерлых «вымяральнікаў», закінчаных выйковым гардкоў, турбазай, гаспадарак, усіх інфраструктуры разбуранай імізры ў ўсёй Беларусі? А колькі грошей дзиржава траціць сеньня на будаўніцтва? Колькі атрымлівае ад прыватнізациі? Колькі падпрымальнікі гатовыя ўжо ціпец плаціць за практычна гатовыя офіс, цэхі, склады? Колькі хрысьціянскіх цэрквеў і дабрачынных арганізацый нудзіцца без уласнага памішкання? Колькі яшчэ руліўнікі, ашчадныя беларусы будуть трывіца гэтаке марнотраўства, разбурнай спусташэніе? Каб на руінах вымерлых «вымяральнікаў» паўстала Новая Беларусь — у 2006-м аваізкова трэба перамагаць!

Малое Сітне

Менск, 7 лістапада. Міліцыянты прымусілі маладзёжу з расейскай лічацкай арганізацыі АКМ («Авангард чырвонай моладзі») зняць павязкі з сымбалікай арганізацыі. Прыхільнікі левых ідэй у гэты дзень ускладлі кветкі да помніка Леніну.

Дзяды на Вялейшчыне

30 кастрычніка вяляйчане ўшанавалі памінь ахвяраў палітычных рэпрэсій. У лесе ля вёскі Касута, на месцы, дзе ўлетку 1941 г. НКВД расстраляла вязняў вялейскай турмы, трыцаць вяляйчан усклалі вя-

ной. У 1990-х на гэтым месцы былі ўсталяваны два злучаныя памік са-

бой крыжы — праваслаўны й католіцкі. Сёлета юны паваліліся. Адні з ініцыятаў мерапрыемства, Аляксей Сюдак, намагаўся ўласнымі рукамі аднавіць крыжы. З рабеннага бюджэту сельсавету наўратыў выдзелілі 1,8 млн рублёў. У сельсавецце, прайдзячы заліві, што грошы не прытымілі, але пасыла таго, як іх прытымілі, што распачнеца справа аб намітавым выкарьстыванні бюджетных сродкаў, чыноўніцтва,

паводле словаў А. Сюдака, прыслухалася да грамадзяксыці і пастаўіла новыя крыжы. Прайда, менш величныя за ранейшыя...

Касуты вялейчукі рушылі на гарадзкія могілкі, дзе ўскладзеныя вяночкі на месцы пахаванняў вязняў вялейскай турмы. Дакладна не вядома, ад чых рук — савецкага НКВД ці наемнікаў СД, што ѿчыравала ў Вялейцы падчас вайны, запінуілі вязны. Тут жа пад бел-чырвона-белымі сцягамі

бацьшка адслужыў імшу за забітых. На мерапрыемства завіталі і міліцыянты, якіх выклікаў вартайкі молек. Але нікікі затриманіяў не было.

У дзял за ўшанаваньне памікі палітычных рэпрэсій брала і госьці з Японіі. Яна піша книгу пра Беларусь, і таму ёй было цікава апытацца, што называеца, на другім баку барыкады.

Сергей Макарэвіч,
Вялейка

Бутуховіч працягвае галадаваць

Ленінскія рэйнёны суд Горадні 4 лістапада адмовілі ѿ ўзыманіць меру стрымання для вяўжыўсікага падпрымальніка **Мікалая Аўтуховіча**. Затриманы працягвае галадоўку.

Калючи дрот Леніну

У Салігорску 7 лістапада маладыя людзі ўсклалі вянки з калючага дроту да помніка Леніну. На адным біум надпіс «Ахвяран таталітарызму 1917—1991», на другім — «Ахвяран таталітарызму 1994—2005». Затрималі 5 удзельнікаў акцыі. Аднаго з іх, **Паўла Батуева**, не-

ўзабавілі выпүсьцілі.

Бел-чырвона-белы сцяг на шляху Лукашэнкі

7 лістапада міліцыянты паспрабавалі ўзварацца ў кватэру **Змітрыя Голубева** ў Менску: ён вывесіў ангельскі сцяг, які міліцыянты прынялі за беларускі нацыянальны, падчас праезду Лукашэнкавага карэту на адкрытымі стацыйні мэтро. Зміцер Голубей — сын Валянчына Голубева, дэпутата Вярховага савету (1990—1995).

Каб не стварылі партыю

3 лістапада стала відома, што **Валер Леванеўскі** пераведзены са шпіталю ў Івацэвіцкую калёнію. Свялякі звязаўшы гэта з тым, што ѿ менскіх шпіталаў перавялі другога паліўчану — **Міхаила Марыніча**.

Тэрмін скарачані

Намесніцы кіраўніка незарэгістраванай грамадзянскай ініцыятывы «Партнэрства» **Эніры Браніцкай**, асуджанай на 15 сутак арышту, Менскі гарадзкі суд 4 лістапада скарыў тэрмін да 10 сутак.

Завадзкую выклюкаль ў суд

Святлану Завадскую выклюкалі ў суд Цэнтральнага раёну Менску на 11 лістапада як залініцу «па скарысе аб адмове ў завядзенні крымінальнай справы». Яна скадрілася на съедынку, які адмовіўся пачынаць крымінальную справу па факце збыцця яе амонаіцам падчас вулічнай акцыі.

Тоўстыкі выпусцілі

Активісты незарэгістраванай арганізацыі

«Зубр» Ірыне Тоўстыкі 2 лістапада выдалі паспарт з дазволным штампам на выезд за мяжу. Раней яе паспарт «тармазнуў» супрацоўнікі КДБ.

Сасім шукае праўды

«Зубровец» **Мікіта Сасім** 2 лістапада атрымаў адказ з суду Маскоўскага раёну на скагу на дзеяльніці міліцыі 16 верасня: калі ён трапіў у большницу з страсенім мозгу. Суд адмовіўся прымаць заяву да разгледу, бо на мяжу выкананы парадак дасудовай вытворчасці, хая на самцы за тыхіх выгадак дапускаеца непасрэдны звярот у суд. Сасім мае падаць скагу ў Менскі гарадзкі суд.

Пісацьніка зноў папярэздзілі

Пракуратура Ленінскага раёну Горадні 2 лістапада афіцыйна папірдзіла журналіста **Андрэя Пісацьніка** за «барзуз беларускага народу». Падставай стаў артыкул у газеце «Глос» за 1-над Немнай, якія цяпер выдаецца ў Польшчы.

Прыгоды з «Народнай волій»

3 лістапада гарадзенскія міліцыянты аддалі затриманым 1 лістапада 3400 асобніку газеты «**Народная воля**»

Распіснікі газеты **Павал Батуеў** 3 лістапада падаў скагу ў менскую пракуратуру на дзеяльніці міліцыі: 25 каstryчніка яго разам з **Алесем Мазанікам** затрималі падчас распайсі сюди газеты.

Разборкі з газэтамі

Міністэрства інфармацыі 24 каstryчніка выдала загад пра скасаванне рэгістрацыі недзяржаўнай газеты «**Кур'ер из Борисова**». Падстава — раашэнне гаспадарчага суду Менскай вобласці ад 22 жніўня.

Польскія справы

Рада Саюзу паліякаў на чале з Анжалікай Борык 1 лістапада вымушана была бацькоў Беластоку ў Беларусі зрабіць гэту на здоўлелі: прыхеадзі 18 з 35 чальцоў.

Активісты СПБ **Анжалікі Арэховіч**, якія ехалі ў Беласток, з лістапада на выпусцілі ў Польшчу: на чыгуначным вакзале ў Горадні ўсе забрали паспарт, бо памежнікі «засумніваліся

ў праўдзівасці дазвольнага штампу.

Мечыслава Якіевіча, актыўіста СПБ, 3 лістапада дапыталі ў якасці сведка па «шчучынскай справе».

Прафсаюзы ў Магілеве

2 лістапада намеснікі кіраўніка па ідэялагічнай работе Магілёўскага агтамабільнага завода запатрабавалі у старшыні філіяла прадэлектроннай прамысловасці **Аляксандра Каравіцкі** сціпсы сбіроў базавых суполак. Карыкткіні даўвіць сціпсы адмовіўся.

Суд Ленінскага раёну Магілев 3 лістапада адмовіў актыўісту прафсаюзу РЭП **Юрасю Дарашынку** ён апратствоўваў загад адміністрацыі Магілёўскага мэталургічнага завода пра звальненне з працы. Фармальна яго звольнілі за прагулы, хая сам ён сцівярджае — за крытыку: у абразчаны час ён хварэў, на што мае мэдyczynskую даведку.

Прафсаюзы высыляюць

Філіял **Свабоднага прафсаюзу Беларусь** на ААТ «Полацк-Шклоўлакно» пазбавілі памяшкання з 1 лістапада: адміністрацыя падпрыемства адмовілася працягваць даюму на аренду.

Затрималі за «Народную волю»

Пры раздачы газеты «Народная воля» 27 кастрычніка ў Менску быў затриманы актыўіст незарэгістраванай грамадзянскай ініцыятывы **Аляксандра Кішы**, якіх забралі судзіцы з членскімі разлізаныя газеты». 28 каstryчніка яны звылішы ў аддзяленні з А.Лібедзькам, які пераканаў міліцыянтаў у абсурднай інвінцыі.

Пад Горадні 31 каstryчніка затрималі актыўістай АГП **Юр'я Істоміна** і **Уладзімера Чырвононенку**, якія везлі «Народную волю».

Карэспандэнцыя пагражают

Прэс-служба Гомельскага аблвыканкаму 28 каstryчніка адмовілася прадастаўіць інфармацыю каарэспандэнты **Бела Пан Алене Пасканин**, звязаныя, што яны пазбаўліліся актыўісткі. На просьбу дачы афіцыйны дакумент з адпаведнай прэс-сакратар сказаў, што на нейкія мерапрыемствы журнналістку будуць пускаць, а на нейкія — не.

АШ

Як за мяжою

Страўсы шалёна баяцца фотаўспышак. Затое яны стойка пераносяць холад, таму нават пры тэмпэратуре 0 градусаў гуляюць на адкрытым паветры.

Страўсы пераўышлі мае ўжо ленны пра вялікіх птушак. Памерам яны нагадваюць каня. Страўсіна яйка каупіле 43 тыс. рублёў, але, кажуць, яечня з яго эквівалентна 16 яечням з курыных яек! Ся шкарлупіны робяць самыя разнастайныя сувеніры,

напрыклад лятарні. Самае ж дзіўнае на форме — гэта турысты, якія лезуць да птушак цераз агародку, драхніць іх і выдзіраюць перы.

Страўсіна ферма Навасёлкі-Лучай на Паставіцкім — самае знакамітае месца ў Беларусі, дзе разводзяць страўсаў. Тут таксама гадуюць сывіней і трусоў, а яшчэ вырабляюць экзагігічныя чыстыя сыр, каўбаскі, хлеб да піва.

«Як за граніцай!» — вохаваюць турысты, уражаныя прыгажосьцю Паставіцкага Камайскага касцёла. Ксяндзы абедзівкою бажніц робяць усё, каб паглыбіць уражаны. У Камайскім касцёле

Касцёл у Камаях — пэрліна беларускай архітэктуры.

ксёндз Яцак з задавальненнем паказвае скарбы.

Айцец Яцак марыць у наступным годзе зрабіць выстаўку, прысьвечаную паэту Казімеру Свялю, і выдаць ходзь колкі асобнікай ягонаі «Майі ліры». Канстанцін Стаповіч (Казімер Свялю) быў прафесіяналом у Камайскім касцёле. У наступным годзе будзе 80-я югодкі ягонае съмерці. Праўда, грошаў на выданне кнігі няма.

Праваслаўнай царквы ў Камаях ніколі не было, таму разам з каталіцкімі крыжамі на могілках ксёндз усталяваў і праваслаўны.

У Камаях будуть ствараць аргарафадок, у цэнтры вёскі актыўна добраўпарадаукаецца плошча, высікаюцца дрэвы, видзецца будаўніцтва.

У голубой паставіцкай знакамітасці — палацы Антонія Тышэнгаўза — знаходзіцца цэнтральная раённая бальніца. Нядыўна была зроблена рэстайлінговая будынку, грони на якую выдатковала UNESCO. Цяпер у большыні дзве залы адведзены пад музей, але абавязковай умовай яго наведанняў з'яўляецца

Страўс беларускі.

Моладзь БНФ — сіротам

4 лістапада праішла дабрачынная акцыя дзеля выхаванцаў дзіцячага дома №4. Арганізаторамі мераприемства былі сустаршыня культурніцкай суполкі «Моладзь БНФ» Алеся Мазанік. Арганізаторы падрыхтавалі найлепшымі, па выніках першай чвэрці, вучним падарункі. З найлепшымі вучнем і вучаніцай была зробленая адмысловая фатасць з прыгожых месцах столицы. Альбомы з гэтымі картачкамі і былі ім уручаныя. Прасыпіваць для дзяяць прыўпліў Кася Камоцкая, Аляксандар Памідораў да гурт «Палац». Дзеці з палаціцамі нават разчуялі калядную песню.

Алеся Мазанік сказаў, што акцыя не адзінкавая і будзе мець працяг.

Сямён Печанко

Падарвалі люстру
Пасыя выбухаў у Віцебску праваахоўныя органы

перастрахоўваюцца пры любой небяўсымечы. На мінульым тыдні пільні грамадзінін заўважыў на газоне перад чыгуначнымі вакзалам у Ворыні каронную скрыню, аўбруканую скоткам. Міліцыя хутка звякувала пасажыраў ды выклікала групу сапёраў з Віцебску. Навучані шукать выхувоўкі рэчываў сабака на скрыню не разаграваў. Тым ня менш, кіраўніцтва аграпрэціі па аўшкоджанні не вядомага прадмета выразыла сінім пакетам.

З гэткіх камэр адходы траліяюць у грунтавыя воды, а адтуду у пітную воду, якай й так кепская. Правасаўронцы звярнуліся ў рабенню інспекткую на экалёгіі. Тая дала прадписаныне перазахаваць адходы у поліэтиленавыя міхі. Прайшло некалькі месцяў, аленичога ня зробена. Да таго ж тэмажа паспалівалі лімонісцэнтныя лампы, якія забаронена разъбіваць, бо яны ўтрымліваюць небясьціченую для здароўя ртуць. Не паскорыў вырашэння праблемы і пікет, праведзены барапскімі актыўістамі дэмакратычнага руху (пікеты тут зь нядыўнага часу ладзяць у сасынку, убаку ад жылыя, таму іх ніхто ня бачыць).

Яўген Жарнасек,
Ворна

Дзяды ў Полацку
Полацкі грэка-каталікі на Дзяды ў памяць ахвяраў сталінізму зладзілі набажэнства ля мэмарыяльнага Крыжа ў

СЪЦІСЛА

Бельчыцах. Правёў службу настаяцель парафіі Св. Язафата а. Лявонік. У акцыі бралі ўдзел й ветэраны нацыянальнага руху — бытны сябры Саюза беларускіх патрыётаў і візін ГУЛАГу, палачане Леў і Марыя Бялевічы.

**Васіль Кроква,
Полацак**

**Адміністрацыя
хуткага рэагавання**
На Круглянічыне па скарзе настаўнікаў Ваўканосцкай школы камісія Адміністрацыі прэміянта зладзіла пракверку. Настаўнікі паскардзіліся, што ім систэматычна затрымліваюцца выплаты заробку ды дзіцячых дапамог. Вынікі пракверкі яшчэ не вядомыя, але зарплата настаўнікам выплачана.

**Зінаіда Мілешчанка,
Круглас**

**Набудзь
вогнетушынік —
і гандлі спакойна**
Месец у Бабруйску не працяе галоўны гарадзкі ўнівермаг, які зачынила

служба пажарнага нагляду. Колькі часу суптэрмаркет ужо намагаліся зачыніць праз адсутнасць сыстэмы пажараштурніні і пажарнага апавідчынія. Але тады кіраўніцтва ГУМу пераканаў пажарнікаў, што выправіць недахопы.

**Надзея Лісоўская,
Бабруйск**

Вайна съметнікам
На піяздадні I Усебеларускага экзагігічнага форуму ў Ворнах шмат сродкай выдатковавалі на ўстаноўку съметніц. Але съметніцы, зробленыя з плястмасы, ужо амаль пайшлі дна, згарэлі ад недакуркай.

Конт съметніцы — 195 тыс. руб. (не на кожным аршанскам прадырэсментсе людзі столькі зарабляюць у месец). Конт съметніцы — 195 тыс. руб. (не на кожным аршанскам прадырэсментсе людзі столькі зарабляюць у месец).

ТЭНДЭНЦЫ

**Да непрыстойнасці
цвярэозы Магілёў**

Савецкая рэчаіснасць вярнулася ў Магілёў ва ўзмоценым рэжыме — з пачатку гэтага месяца начныя крамы тут ня маюць права прадаваць съпіртоное. Піша Аляксей Бацюкоў.

«О, гэтыя самы бядотны час у жыцці нашага народу — ад святанія да адкрыцця першых магазынаў!» — лямантаўваў у сваім пасме пахмельны Венечка Ерафеев. Савецкая рэчаіснасць вярнулася ў Магілёў ва ўзмоценым рэжыме — з пачатку гэтага месяца начныя крамы тут ня маюць права прадаваць съпіртоное з 23.00 да 9.00. Нават піва. Нават у форме міласэрнасці. Рашэнне прынятае і зацверджанае на ўсіх узроўнях. Афіцыйнае тлумачынне адно: ужыванне съпіртнога начыту — гэта простая дарога да злачынных замахаў на правапарадак.

Сытуацыя з начным гандлем у Магілёве гайдзенца як на арэлах ужо на першы год. Спачатку, у 2003-м, праства забаранілі гандль гарэлкай і ўсім напоімі, мачнісцымі за дэсэртныя віны, пасля 23.00. Начная злачыннасць вытрымала гэты ўдар. Рэч у тым, што съпіртным забарані гандлювалі гарэлкай, а суседнія, цераз дарогу, гандлювалі ясна, дзе ўтвараліся натоўпы, ясна, як забунтавалі ўладальнікі «сухіх» крамаў. Праз некалькі месяцаў, на пачатку 2004 году, забарані начны гандаль нааугл. Пакінулі працаўцаў учнач толькі трох начных крам, прычым дзяржаўныя. Можа сабе ўяўвіць здзіўленыя госьці гораду, які прыехаў цігніком у раёне першай гадзіны ночі і захаціў купіць пакешкі кефіру. Калі ласка, казаў иму таксіст, зараз крутанёмы кілямэтры на чатыры, і хвілін за сорак віадацце чаргу. На працягу ўсяго года начныя крамы працаўвалі ў новым рэжыме.

Съпіртное прадавалі толькі ў чатырох дзяржаўных крамах у розных раёнах гораду. У астатніх можна было выклікніць бутлачку пад шчырае абанчанне нікому не расказваць. Але ў пасля гэтага начнай злачыннасць з'яўлялася ў зводках праваахоўных органаў. Затое цяпер, пасля начнога варыянту сухога закону, Магілёў найнайчай ператворыўся ў самы чысты і бясъпічны горад на зямлі. І расквітнеюць таемныя «кропкі», заграбуць грашыну таскісты ды гандліры з-пад прыліў, і пойдзе народ з вуліцы ў начны шынок, а пайшоўшы з шынка, аббараны да нікі трайнімі цнамі, злы і п'яны, унёсце ў начное жыццё Магілёва сваю багатую лепту — узаемаразуменне і ўзаемапавагу ў адносінах з грамадзтвам і ўсім съветам.

Цыганок парваў Беласток

Гомельскі гурт «Al Narrator Orchestra» памінаў блюзовых Дзядоў на радзіме «Басовішча». Піша Сяргей Мікулевіч.

На Дзяды ў беластоцкім клобе «Fama» прыйшлі «Блюзовыя задушки». Гэта традыцыйны канцэрт, прысьвечаны памяці памерлых блузмэнам. Запачатковалася традыцыя 23 гады тому, ад памінання Рышарда Скібінскага. Гэты беластоцкі блузмэн, заснавальнік культа-вага гурту «Kasa chorych», памёр у 1983-м ад перадаозуі наркотыкаў.

У клубе сабралася клясьгичная пятнічная публіка. Салідныя спадары пры гальштуках і прыборных панях з рыдзікамі. Альтэрнатывная моладзь звіршыгі. Гімназісты крамяныя. Адзін гэві-металіст. Пары добраў п'яніх. Паўнюткая заля. Шчасліўцы сядзізь за столікамі, менш шчаслівія — на парничах, на падлозе перад сценай. Пад нізкаватай стольникоў ўсіца цыгарэтны дым. Увесы левы флягік займае пастаянна дзеянія чарга за півам. Яна ўвесі вечар жыла сваім жыццём, незалежным ад таго, што адбывалася на сцене.

Тры гурты паказалі публіцы троны блюзы. Малады бе-

ластоцкі «Devil blues» імправізаваў ройна, клясьгична. Але якраз «devil» а-д' юба музыцы не ставала. Не пазнаў бы іх кампа-зыцы ў шэрагу іншых на блузовым радыё. Чаму хлопцы ўзяліся за блуз? Такія маглі бы і альтэрнатывы роўніца, і нават хароши поп. Любінскі «Tegraphain», які выйшоў сълем-дам, наадворт, уразіў сілай унутранай магтываціі. Без ані-якіх бубнаў і басоў — піяніна, гітара, вуснавы гармонік і вакал беластоцкі Іды Залеўская. Нигучыні міжвесныя блуз з ад-галоскамі Вялікай Дэпрэсіі, трывожны і прыхавана-жарны. Перад кожнай кампазіцыяй — тэарэтичная частка. Музыки распавядалі, што яны будуть зараз граць, якіх ўпрымліў звязана іх музика ў гэтых канкрэтных вы-падку. Інтелектуалы блузу. Шквал патрыятычных авацыяў. Перад кожнай кампазіцыяй — і пазнавальнім.

Пад гомельскім аркестар у залі пачаліся актыўныя танцы. Гэта было яшчэ звязана з тым, што чарга за півам сібі ўчырцала. Моладзь круцілася ў парах, рабіла «цигнічок» цераз усо залю, сталешыя падпілавілі там, дзе Аляксандар патрабаваўна казаў: «You!» А хтосьці сядзеў і гаманіў, піва піў, не зважаючы на сіэну, хтосьці падымаліся і ішоў дадому. Блюз ні да чога не абавязвае. Але піскалі «Наратару» ўсе, не сціхаючы. Скандалівалі «Яш-чэ!». Крычалі «Жыве Беларусь!».

Грымэрка. Стомленыя двух-гадзіннымі граньнемі блузмэны сцігваюць свае понча. Аляк-

гельскую. Прычым яго лекцыі з тэорыі блузу былі мала кара-цейшыя за маналёгі папярднікаў. «Вы гэта заўсёды так жор-стка з польскай публікай?» — спытаў яго паслья. «Ды не, — смыяўся Аляксандар. — Проста так легла. У Раве-Мазавец-кай, дзе мы ўзялі першы прыз на фестывалі «Noc Bluesowa», я толькі па-польску гаварыў». Гэты шчуплы невысокі чалавек на месцы забіў Беласток харыз-май. Так, Залеўская сцігала стылёва, з пачуццем, але такай жывой нэрві, інтанаванія, та-кой шчырасці на мела. Хоць у блузе, хоць у субле, хоць у рэгі Цыганок заставаўся жывым і пазнавальнім.

Пад гомельскім аркестар у залі пачаліся актыўныя танцы. Гэта было яшчэ звязана з тым, што чарга за півам сібі ўчырцала. Моладзь круцілася ў парах, рабіла «цигнічок» цераз усо залю, сталешыя падпілавілі там, дзе Аляксандар патрабаваўна казаў: «You!» А хтосьці сядзеў і гаманіў, піва піў, не зважаючы на сіэну, хтосьці падымаліся і ішоў дадому. Блюз ні да чога не обавязвае. Але піскалі «Наратару» ўсе, не сціхаючы. Скандалівалі «Яш-чэ!». Крычалі «Жыве Беларусь!».

Грымэрка. Стомленыя двух-гадзіннымі граньнемі блузмэны сцігваюць свае понча. Аляк-

Беластоцкая моладзь танцавала і скандавала «Жыве Беларусь!»

«Al Narrator Orchestra» — вынік творчых высілкаў Аляксандра «Наратара» Цыганка. Ён пачаў у 60-я з слухання «Creedence» і «Animals», пасля захапіўся магій афрамэрыканскай музыки, у прыватнасці блузам і соўладам. Свайму ведаму пра блуз і блузмэну Аляксандар быў гатовы дэяліцца з кожным. Адсюль мінушка «Наратар». Папярэднікам «Al Narrator Orchestra» быў гурт «Narrator», які выступаў на фестывалі «Францы Й Швэцы», а таксама ў родным Гомелі. «ANO» з'явілася ў 2000. У траўні гурт «Noc Bluesowa» у Раве-Мазавецкай.

Кулікова капліца

Даждж, які апанаваў туманы Менск у нядзелью, апоўдні сыціх. Адкрытымі мэмарыяльныя на магіле Яўгена Куліка і яго-най маці было асьветлене сонцем. «Калі Карапеківіча хавалі, таксама спірітка быў даждж, а потым сонца выйшла», — напуталася зазначыў нехта з прысутных.

Стылізованую гранітную капліцу з манаграмай ЯК (імя Віктара Маркаўца) упрыгожыла вялікае бел-чырвона-белое палотнішча — сцяга, эсэз якога намаляваў Я. Кулік і які ў 1991 г. стаў дзяржаўным.

На Кальварыйскія могілкі сабраліся троі дзесяткі чалавек, пераважна прадстаўнікі інтэлігенты.

Выдавец Зыміцер Санько зазначыў, што ў асобе Я. Куліка мы мелі найперш маральна гаўтэртэта. У прамовах выступуўцы згадвалі Кулікову майстэрню «На паддашку», якая была кузнічнай нацыянальнай думкі. Згадвалі дзесятасць мастакаў пры ўтварэнні Беларускага народнага фронту.

У шанаванні памяці Куліка прынялі ўдзел якія-небудзі: «Фальварак Добрая Мыслі»: тут адкрылася выстава ягоных твораў — пэйзажы, партрэты, натураморты. Тут гучала мемін патэтычных прамоваў і больш сяб-роўскіх успамінаў. Алеся Ма-

АНДРЭЙ ЧАВЧИН

рачкін згадаў, што менавіта Кулік прапанаваў назvu «Пагоня» для мастакоўскай суполкі, задуманай Міколам Кунавам. Кулік называлі «геніяльным экспазіцыяністам»: пад размешчэннем твораў на выставе ён мог працаўваць бяз стомы — аднаго разу працаўваў над размешчэннем 5 карцін з раніцы да вечара.

Неадназначна згадвалася эн-цыкліяпэдичная веда мастака што беларускага мастактва ў пэйзажы, партрэты, натураморты. Так, Алеся Шатэрнік падчас працы над скульптурай «Колос-насташтукі» Кулік маляваў поршні — характеристы

сияянскі абутак. З. Санько прыгадаў паштоўку з нацыяналь-най сымболікай, якую мастак намаляваў у 1980 г. да 1000-годзідзі Беларусі. Разасланая па беларускіх дзесятках, яна не-вядомым чынам патрапіла на Захад і была растрэгаваная як «Падпольнае выдаўцтва ў Беларусі». Пад цікам КГБ Кулік мусіў выступіць супраць «бебурнаці», аднак знайшоў геніяльнае выйсце: у інтэрвю газэце «Голас Радымы» ен аburyўся парушыць ягоных аўтарскіх правоў, не адмаўляючыся ад самой паштоўкі.

AB

P.S. Грошай, сабранных свялякамі і сябрамі Яўгена Куліка, не хапіла цалкам расплаціца за ўзыядзенне мэмарыялу. Ахвотныя дапамагчы ў гэтай сувязі справе могуць зьявітраца з ахвяраваннямі на тэл. 286-00-75, 400-89-86. Тутсама прымаюцца ахвяравані на выданье альбому твораў мастака.

Энцыклапедыя для чыноўнікаў па-расейску

Выдаўцтва «Беларуская энцыклапедыя» рыхтуе карткі варыянт універсальнай эн-цыкліпды, выдаўшы ў 18 та-мах. Новы б-тамове выданье мае тэмай толькі Беларусь. Аднак артыкулы пра пісьменнікі, нацыянальныя дзесяткі, аса-ліві эмігрантаў, выкінутыя що монна «па-праўленіям». Супрацоўнікам выдаўцтва патлумачылі: robіцца гэта дзеялі таго, што асноўныя наклады книг пойдзе ў Расею, а там такія падрабязнасці ён трэба. Між тым на вушка кажуць, што энцыкліпды прызна-чаеща для распаўсюду ў «вэртыкалі».

AB

Вынікі 38-га туру «Тузін гітоў»

www.music.fromby.net

1. «Сыцяна».	«Можна быць»	301 голас.
2. «Айша».	«Э́ вераю»	272
3. Ваічоўшкевич і «WZ-Orkiestra».		
«Свята ў вёсцы»		238
4. «Тартач».	«Радыяна»	227
5. «TavMauzer».	«Брудная вада»	224
6. «Палац».	«Правдзіка маці сына»	222
7. «Divina Eneptax».	«Граэль цемру...»	213
8. «Zygmunt VAZA».	«ContraBand»	201
9. «Яр» і «Logika Metro».		
«Салдак» (remix)		186
10. «Dali».	«Грай, гармон»	173
11. Мак Іашын.	«Маг эзлігія»	135
12. «ZigZag».	«Кастрычнік»	117

Праслаўчы песьні можна ў інтэрнэце на сایце «Тузін гітоў», штогоднікі ўрады ўстры на 92,4 FM у 23.00 на програме «Тузін гітоў з Алегам Ха-менкам».

Арэх, які няпроста разгрывці

Пісменнік атрымлівае славу, чытак — асалоду, рэдактар — катаражную працу, нядобрачыліцаў і ворагаў. Рэдактар — гэта палітык, хірун, стратэг, артыст, хамэлеон, бясконца гнуткая сталёвая канструкцыя... Кастусь Травень піша пра Барыса Пятровіча.

Усё выйшла выпадкова: я пасварыўся з рэдактарам. Ішоў злы і думай пра Рэдактара як зльву. «Рэдактар — галоўная фігура літаратурнага прапсю. Пісменнік атрымлівае славу, чытак — асалоду, рэдактар — катаражную працу, нядобрачыліцаў і ворагаў. Рэдактар — гэта палітык, хірун, стратэг, артыст, хамэлеон, бясконца гнуткая сталёвая канструкцыя... Рэдактар — гэта бандыт!» — злюса думаў я.

Рэдактар мае рэдкую магчымасць — весьці свой рэй. Ён можа адпушкаць, выканаць, пасеніць і ўзгадаваць Асобу, патрабную нацый. Але ён на мае магчымасць сам пісаць свае раманы і апавяданні, пэмы і версы. Ягону энзрэгтыку злядають чужыя творы, у большасці графаманская, якія ён бясконца чытае штодня і якія атручваюць яго душэйшую экалёгію. Але рэдактар — таксама літаратар, ён хоча, марыць, імкніца сказаць нешта свае аб сучасным жыцці.

І вось я трymаю ў сваіх руках рэдактарскую кніжку «Шчасле быць...». Спраба праглянуць кніжку зразу не ўдалася. Пачынаўшы кніжку з апошніх старонак, разгартніў у сяродзіне і таксама не атрымліваў асалоды. Засталося адчуваць паказаць, што якія-небудзь арэхі. Стаяў чытаць з пачатку. Чытаў, чытаў і нарэшце пачаў унтурэні дыялёт з аўтарам.

Вось я ў думках вучу рэдактара, як пісаць празаічныя творы: «Апавяданыне «Віна». Тэма актуальная: усе мы, беларусы-мужчыны, адчуваем несвядомую віну. Мы спрацілі свае мужчынскія «Я» і таму мы не выконваем свайго жыццёвага дадзенага. Мы на робім тое, што павінен рабіць. А мужчына павінен валадарыць на сваіх жыццёвай прасторы, дзеяя чаго яму і дадзены жыццё. Нашаму мужчыну не належыць ні напісаць, ні напісаць, ні напісаць жанчыны... Ён на пленны — нават ціпер, калі некаторыя з іх зарабляюць гроши, ім падсунутыя стэрэотыпныя спажыўванні замест пленінага валадарства.

Трэці выезд «Дзікага паляванья»

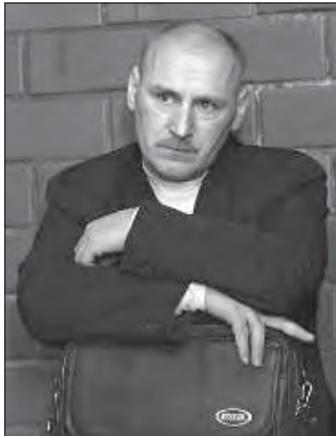
Выйшла перавыданне караткевіцкага «Дзікага палявання» карала Стаха ў малонках Адама Глебуса. Комікс надрукаваны на беларускіх кнігарнях БДУ. Першы наклад — 5 000 асобінкаў. Комікс «Дзікага палявання» быў упершыню надрукаваны ў часопісе «Бярозка», потым выдаваўся асобнай книгай, накладам 250 тыс. асобінкаў. Новыя выданні паўнаколернае, некаторыя малонкі змененія.

Polonia
POLSKIE RÁDIO

З 1 лістапада пашырылася рэтрансляцыя перадач беларускай службы радыё «Палёнія» — праграмы для замежжа Польскага радыё. «Baltic Waves» рэтранслюе аднагадзінную перадачу апоўнены на спрадліх хваліх (частата 612 kHz), а «Radio znad Wilii» — дзве паўгадзінныя перадачы: у 4.30 і 22.00 на ультракароткіх хваліх (103.8 MHz). Перадачы беларускай службы радыё «Палёнія» можна слухаць на кароткіх хваліх у 16.30 і 19.30 (частоты 6035 і 7180; 6050 kHz), па спадарожніку «Eutelsat II F-6 Hot Bird» (13° усходніе даждыні, частата 11.474 GHz, гарызантальнае палірывація, наслучая гуку 7,38 MHz, у 7.30, 16.30, 19.30 і 23.30) ды ў Інтэрнэце ў жывым эфры і ў запісе — у некалькіх лічбавых форматах: «Real Audio» і «Windows Media».

Дастаткова здзіць на старонку беларускую службы сайту радыё «Палёнія» www.polskieradio.pl/polonia і слухаць у любы час.

Барыс Пятровіч — рэдактар «Дзеслава».

ба было над ім папрацаўца — перапісаць разы тры. Гоголь перапісваў свае творы па восем разоў.

«І вона праблема ў тым, што вам браку часу. Вы альбо Пісменнік — альбо Рэдактар!»

Я пачынаю чытаць аповесць «Луціна», адчуваю — гэта пастычнай, узінёслай жыццесцьцяўрджалльная паэма ў прозе аб незасмечанай, чистай, як крыйчайская вада, маладосы! Пазэя гучыць з першых радкоў тэксту: «На Шыкатане, на беразе Ціхага акіяну, на краі сьвету, на думаеца пра прыгажосяць і бясконца прасторы, якія называюцца плянітаю Зямля, на рабіца зразумелай твары нікэмніцаць (...) ды дробнасць перад магутнімі сіламі прыроды і самай прыроды угвоту...»

Найлепш, не спяляючыся, з асалодай кантавацца пам'ему-смакату восеніскім дажджылым вечарам, захутаўшыся ў плед да выпішы кубачак кавы.

І рангам я разумею задуму пісменніка і чырванею ад сораму. Прачыгаўшы мільёны старонак чужых твораў, аўтар у сваіх тэкстах шчодраў рукой ставіў тычкі, вехі, паказвае напрамак на літаратурным пляжу. Ен на вучыць — ён паказвае. На маючы магчымасць скрыстаць усю сваю назапашаны творчы патэнцыял, ён пранане ўдумлівым і таленавітым велізарнай колькасцю задумак, ідей, сюжэтаў. Некаторыя ягоныя вэрсіі — гэта цалкам гатовыя ідэі, стрыжаны для закончаных твораў, дасканальных романоў ці апавяданняў.

У замалеўцы «Пас аддадца» аўтар прызна-

еца: «...на зломе гадоў, ва ўзросце Хрысцівым, яму стала цікавей ня гол забіць, а пас аддадца». І далей: «Яму быў дадзены шанец, а ён яго не здзяўляў. Ён пражыў міма... Але — мячык у яго. Хто там набігае на вароты?» У гэтым невялічкім апавяданні аўтар фіксуе трагедыю свайго і папярэдніх пакаленій, што на здзеўсялісьці, не скрысталі шанц, пражылі ценівы, другасныя варыянты свайго жыцця...

Агульная ідэя кнігі: якое шчаслье — быць! Проста быць на гэтым съвеце! І на трэба лезы ў ізкарайлію, містыцызм, наўрат крытыкі, укідвацца з галавы на палітыку, бо ўсё гэта адмаўляе нашаснае жыццё. Паглынае час, энэргію, наша юнікальнае шчаслье быць.

Кнігя на кожнаму па зубах. Яна для сучаснай малады літаратурнай эліты, для тых, хто шукае свой шлях. Для тых, хто можа збочыць на замежных постмадэрністичкіх фокусах. Заблытаца ў бясплінным авангардзе, не знайдзець свайго шляху. Пісменнік сцьвярджае, што шчаслье не залежыць ад месца пражывання, ад памеру катлеты і крыкітай чужой папсы...

З криху садысцкім задавальненнем я ўсымаюся пры думцы пра тых, хто не разгрэз арэшак, выказаў утолася сваё адмоўнае меркаванне пра кніжку «Шчаслье быць...» і рана ці позна, як сумленны чалавек, будзе вымушаны (як я) чырванец ад сораму...

Я ўсё яшчэ чытаю гэту кніжку, бо яе нелькі праглянуць зразу, яна патрабуе уважлівага нетаропкага пранікнення, і новыя адкрыцці ў мяне наперадзе.

Ужо ў продажы!

лепшыя песні
беларускага року 2005 на CD!

**ПРЭМ'ЕР
ТУЗІН 2005**
песні-пераможцы
піт-параду
“Тузін Гітоў”
music.fromby.net

— Mors, ZET, Вайкошківіч і WZ-Orkiestra
Indiga, IQ48 і Памідораў, Айша
Крамбамбуля, Partyzone, UltraVoxы
Neuro Dubel, BN, žygitonit VAZA

тузін гітоў **12**
Сідзіна на падарунак

WEST
records

Беларускі мікрабіёляг Ігар Лукашэвіч (на фота), гадаванец Інстытуту мікрабіялігі і эпідэміялігі ў Менску, узначальвае групу навукоўцаў ва ўніверсітэце Мэрыленду (ЗША), якая стварыла вакцыну супраць трасцы Ласа. Якога—небудзь эфектыўнага сродку супраць съяротна небясьпечнай хваробы дагэтуль не існавала.

Гэты беларус будзе ратаўца 300 тысяч чалавек штогод

Ад трасцы Ласа штогод памірала трэста тысяча чалавек, найбольш у Афрыцы. Як і ўзбуджальнікі вугліка, востры, трасцы Эбала пітам Ласа можа выкарыстоўвацца як бялягічная зброя. Гэтым тлумачыца асаблівіга ўага навукоўцаў да яго.

Гэтая хвароба праўляеца як гарачка, цягнецца некалькі тыдняў і руйнуе ўсё ўнутраную органіцу цела. Як і вірусы Эбала ці SARS, Ласа распаўсюджваецца праз паветра. Дагэтуль эфектыўней вакцыны супраць Ласа не існавала.

Мікрабіёляг Ігар Лукашэвіч начаў вывучаць захвораньне больш за 10 год таму, яшчэ ў

Менску, падчас працы ў адной з лабараторый навукова-даследчага інстытуту мікрабіялігі і эпідэміялігі. Выезд Лукашэвіча за мяму меў выключна навуковую мэтыўносць. Праца з вірусамі, стварэнні складанай якансай вакцыны, у тым ліку і супраць грыпу, патрабуе адпаведных умоваў і велізарных фінансавых укладаньняў. Такой базы ў Беларусі сеяня няма.

У інстытуце вірусалёгіі Мэрылендзкага ўніверсітэту Ігару Лукашэвічу ўдалося стварыць гэтак званы клон вірусу Ласа. Першага гэтага віруснай мадыфікацыі ў тым, што яна капіюе хваробу, але не выклікае яе ў арганізме.

АЛ, паводле радыё «Свабода»

Выгнанье з раю

Еўропа больш не здаецца раю. Беспарядкі з'яўляюцца дынамічнай атмосферай. У французскіх гарадах дойжацца другі тыдзень. Улады пакуль на могучы дакладаюць.

Міхай не атрымае кампэнсациі

Канстытуцыйны суд Румыніі адхіліў у сераду праект пастановы, якія прадугледжавалі б кампенсацыю 30 млн ёура бытому каралю Міхаю за канфіскаваную ў яго камуністамі ў 1948 г. маёмысць. Праект пастановы, падрыхтаваны папярэднім сацыял-дэмакратычным урадам Адрыяна Наастасе, даваў бы бытому каралю і яго жонцы таксама пажыццёвые права атрыманыя даходаў ад эксплоататоў некалькіх замкаў і іншай нерухомасці, якія выкарыстоўваюцца цяпер як турыстычныя аб'екты.

84-гадовы кароль Міхай Гагенцолерн, скінуты камуністамі ў 1947 г., вярнуўся ў Румынію ў 1992 г. і жыве ў Бухарэсце як прыватная асоба.

7 лістапада — сьвята індусаў
На 7 лістапада прыпадае індускае сьвята Чхат — час малітваў да Бога пра ўдачу і добры ўраджай.

Адам быў каталёнцам

Гішпанскія палеантолагі знайшлі ля Барсэлёны чэррап, які можа належаць невядомому раней агульнаму продку чалавека і малпі.

Жыё ён 14 млн гадоў таму. Чэррап захаваўся амаль некрануты. Летасць у Каталоніі ўжо была знойдзеная акамянельня паразіткі прымата, які, нібыта, быў пераходнай формай між малпай і чалавекам. Траваядную паўмалпу-паўчалавека, што жывала 13 мільёнаў гадоў таму, назвалі Паў, альбо Піролапітэкс каталенскі (Pterolophites catalanicus). Мяркуюць, што ён быў падобны на сучасных шымпанз, умёуя свабодна лазіць па дрэвах і

Леаніды вяртаюцца

У ноч на 9 лістапада Леаніды дасягнулі Зямлі. Цягам 13 дзён плянэта будзе знаходзіцца ў мэтэрнай плыні.

Леаніды — самая знакамітая мэтэрнай плынь у гісторыі чалавецтва, назіраны за ёй вяліся яшчэ 4 тыс. гадоў таму. Раман Уладзімера Каараткевіча «Нельга забыць» спачатку называўся «Леаніды на вернуцца да Зямлі». Назву змяніла цензура — яшчэ жывы быў Леанід Брэжнёў. Мэтэрныя лятыць у хвасце каметы Тэмплія-Тутлі. Тая рухаецца па складанай арбіце вакол Сонца з прыядом звяроту ў 33 гады, але раз на год чапляе сваім хвастом Зямлю ў сэрэдзіне лістапада. Свайго піку зорны дождик дасягне 13 і 19 лістапада. Можна будзе назіраць да 100 мэтэроў у гадзіну. Ладу́йма бінаклі ўспадзянем на яснае неба.

Сяргей Мікулевіч

Галадоўка беларускіх палітэмігрантаў у Брусэлі

У сталіцы Бельгіі, на пляцы Шумана, началася акцыя трох беларускіх палітычных уцекаючых. Яны абвесьцілі галадоўку, патрабуячы вызвалення палітыволовін у Беларусі ды стварэння міжнароднай камісіі ў справе зынкенсія ў Беларусі палітыкаў і журналістаў. Галадоўшчыкі прыманоць плякатаў з партрэтамі палітвізняў і надпісамі-па ангельску «Свабоду палітвізняволеным», «Яны сядзяць у турмах таму, што хацелі будаваць у Беларусі дэмакра-

тыю», «Патрабуем стварыць міжнародную камісію, каб даследаваць палітычныя справы зынкенсія ў Беларусі». Хлопцы заяўляюць, што будуть працягваць акцыю, пакуль ім настане дзрэнна, — за іх станам здароўя будзе сачыць доктар-беларус з Антверпену.

У ноч на 9 лістапада брусэльская паліцыя не дазволіла хлопцам застасці на пляцы, вытумачыўшы гэта складанай абставіўкай у Брусэлі начамі.

Алег Раівец

Савушкін на волі, даў першае інтэрвію

Працяга са старонкі I.

Ягоны сябар Аляксей Гуз, якому дали 25 гадоў, сядзіць у Ворпі. Валер Ігнатовіч і Максім Малік — у Жодзіне на пажыццёвым зынвілованы. Паводле Савушкіна, Ігнатовіч пачуваеца вельмі блага.

Па вяртанні

і яго

выхліку

да сябе

следчы

Чумачэнка

Савушкін кажа, што

Чумачэнка

патрабуе

інформацыі

пра

Завадзкага,

узамен

абіцае

паспрыяць

ад'езду.

Савушкін

настой-

шы

з турмы

Сяргей

зехаў

у Ні-

мечыну

и сачыць

за домам

Завадзкага

— пытасця

суразмоўца

і сам ад-

казвае.

Ён

ідзум

ін

рэзумы.

Савушкін

наконт

будучыні

настроены

пэсымістична.

Ён

упэўнены

што яго ці

альбо зб'юць,

альбо зноў пасадзяць.

Яўген Васілевіч

Самая цёплая восень

Шматгадовыя сярэднія значэнні каstryчніка былі перавышаны на 1,3 градуса. Значна цяплейшы за звычайны будзе і лістапад. Толькі ў 1955 і 1967 гадах паказчыкі былі падобны. Ападаку у парычаныні з мінулы годам выпала на 40% меней — за два першыя восенскія месяцы ўсяго 47 мм. Кіраўнік аддзела клімату Гідраметэцэнтра Алена Камароўская зазначае, што такое адбываецца раз на чатыры гады. Засушліва надвор’е прывяло да таго, што сельская гаспадарка аказалаася на парозе крызісу. Кіраўнічка аддзела аграмэтэралягічных прыгнозаў Надзея Мельчакова зазначае, што восеніно адбылася доўгатэрміновая глебавая засуха. У некаторых раёнах не распушыцілася палова азімін, на Гомельшчыне ёсьць раёны, дзе руні няма зусім. Агульная страты ад засушлівага надвор’я, паводле папярэдніх падлікаў супрацоўнікаў аддзела, складаюць трачнін ад агульных пасевau. Рунь, што не распушыцілася, мае мала шансай перажыць зіму.

Міхась Панкоў

Алесь Разанаў: Лукашэнкаўская палітыка — не нармальная

Але Лукашэнку ёсьць за што пахваліць.
Паэт Алесь Разанаў даў першае пасъля вартаньня з Нямеччыны інтэрвю — месячніку беларусаў у Польшчы «Czasopis».

— Некалькі апошніх гадоў Вы жылі за мяжой. Чаму Вы эмігравалі з Беларусі?

— Тоё, што апошнія чатыры гады я пастаянна жыў у Нямеччыне і Аўстрыі, не было эміграцыі. Я из быў ущекам і не прасіў прытулку, бо знаходзіўся ў Заходній Эўропе на творчыя запрашэнні.

— У Менску ўвесь час гаварылася і пісалася, што Вы падаліся ў эміграцыю.

— У наш час усё, што беларускае, многія хочуць завастрыць ды ідзялігізаваць. Я ж хачу завастрыца творцам, і я быў творцам у Гановэрэ і ў Боне, як стыпэндыянт гэтых гарадоў, а пасъля — у аўстрыйскім Грацы. За гэты час выйшлі трэћі кнігі вершаў, праз месец выйдзе яшчэ адна, пятай ўжо на нямецкай мове. Больш таго — я ўвайшоў на поле нямецкамоўнай пазіціі і пачаў пісаць на нямецку. Хаян не зусім дакладна па-нямецку. Я начаў маляваць нямецкім словамі. Дзяля гэтага прыдумаў новы жанр, які называў «worddyche». Гэта новае слова нават для нямецкай мовы і літаратуры.

— Як успрыялі Вашы спробы на нямецкія творчыя?

— Яны згодна сказали, што таго ў іх яшчэ не было. Хоць я ні ў якім разе не спадорнічаваў з нямецкімі пээтамі. Гэта было бессэнсоўна. Яны сваю мову ведаюць дасканала, як мы сваю, у ноноані. Таму я прапанаваў сваю гульню. А з Беларусі я прыехаў ні адзін, бо ўзяў з сабою кавалак беларускага поля. Яго прызымліў у Нямеччыне і на ім пачаў вырошчацца новыя рэчы, якія сталі новыя і для нямецкай пазіціі.

— Значыць, Ваш выезд за мяжу быў таксама працоўнай беларускай пазіціі ў Эўропе?

— Безумоўна. Асаўліва дэльве кніжкі, якія выйшли ў Гановеры. Яны на дэльвовых мовах — беларускай і нямецкай. Дзякуючы гэтаму беларуская мова жыўцом увайшла ў кантэкст нямецкамоўнай пазіціі. Гэта зрабіў, каб падніміць статус нашай мовы, літаратуры і пазіціі. Літаратурны цэнтар, які даўней быў у Рәсей, цяпер перафасціяўшы ў Заходнюю Эўропу. Такую ролю, прынамсі, бярэ на сябе Нямеччына. Раней там суст-

ракаліся зўярэпейскія літаратуры, а цяпер усё больш сустракаюцца і постсавецкія. Мае «worddyche» прымусілі нямецкіх творцаў задумаша, як гэта можа быць, што некій беларускі паэт прыходзіць у іхнє поле, ублытаўшы ў іхнія правілы гульні, паруша ўсе іх, робіць нешта, чаго самі яны не змаглі зрабіць.

— У падобнай ситуацыі доўгія гады былі, здаецца, і беларускія літаратары ў Польшчы, Сакрат Яновіч. Палікі дойті час не моглі зразумець, што нехта непанялік можа літаратурна пісаць па-польску.

— Палова французскай літаратуры створана нефранцузамі. Таму нічога дзіўнага, што і нямецкую літаратуру могуць узбагачаць ня толькі немцы. У вас у Польшчы беларусы ўхадзяць у гэта праста натуральна.

Менск змяніўся ў лепшы бок

— Як гэта сталася, што Вы підаўшы вірнуліся ў Беларусь?

— Я вірнуўся з ранік, але выйшла, што, калі канчайцца тэрмін стыпэндыі ў адным творчым доме, запрашай іншыя. Пасъля «Віла Лядээрты» калі Мюнхэну міне запрасіць дом творчасці пад Бэрлінам. У Менску бываў толькі кароткім наездам, а у мене ж сямы — жонка, дзеці...

— Як Ваша віртанская было ўспрыята афіцыйна — хтосьці гэта заўважыў?

— Наіперш адзялагавала літаратурнае асяроддзідзе. У Менску я дойті не друкаваўся, цяпер трэба кампенсаваць творчую адсутніцтва ў Беларусі. Я ўжо пачаў паказвацца трохі ў прысьдышыці і рыхтую ў друк новы том вершаў. Супрацоўнічаю з выдавецтвамі і рэдакцыямі, якія больш-менш не залежаць ад афіцыйнага апарату.

— Што ў Менску памянялася за той час, як Вы быў ў Нямеччыне і Аўстрыі?

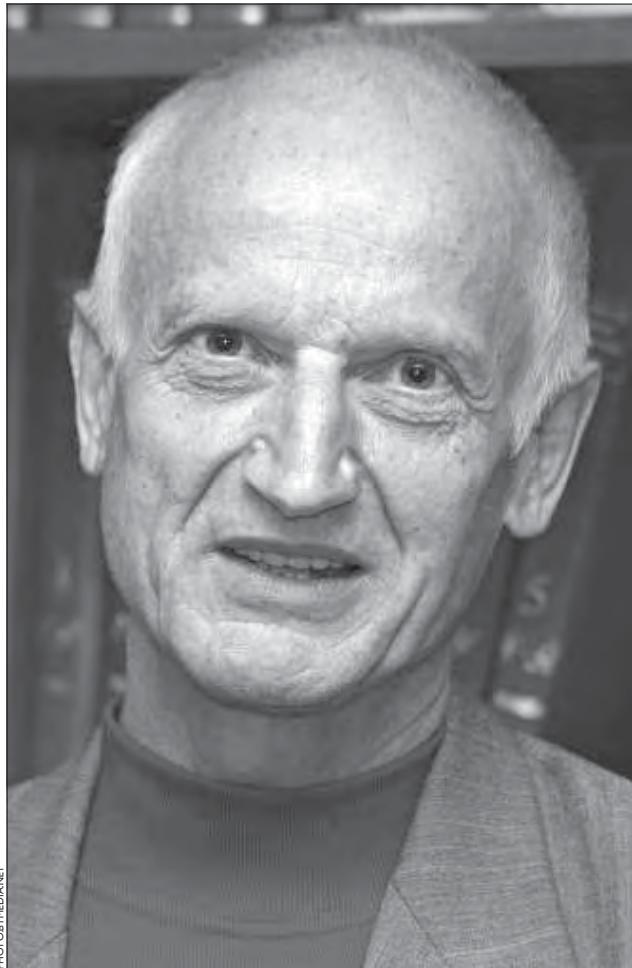
— Відавочна. Менск змяніўся ў лепшы бок. Стой больш упарадковано. Цяпер я не адровініваю

Найбольшы мінус рэжыму — гэта статус Беларусі.

...
яго ад эўрапейскіх гарадоў. Менск нават у нечым больш дасканалы ад нямецкіх гарадоў. У нас большая чысціня і парадак. Сталіца актыўна разбудоўвацца. Людзі, калі іх парадаўшы з рэкамі і ручаямі, раней ні мелі выразніга кірунку, куды пльсыці. Сплываліся на плошчы, на мітынгі, каб

Алесь Разанаў (нар. 1947) — паэт, перакладчык. Нараďоўся ў вёсцы Сялем (Бярозаўскі р-н Берасцейскай вобл.). У 1966—1968 вучыўся ў БДУ, адкуль быў выключаны за патрабаваныя беларусізацыі ўніверсітэту. Скончыў Берасцейскі падынстытут (1970). Першы зборнік паэта мусіці называўся «Адраджэнне», але быў перайменаваны крывацкім на «Адраджэнне». Працаўаў у «ЛіМе», «Роднай прыродзе», выдавецтве «Мастацкая літаратура», у 1994—1999 — часопісе «Крыніца». Увёў у беларускую літаратуру жанры варсатай, вершаказай, пункіраў, квантама. Апошнія гады жыву ў Нямеччыне і Аўстрыі. Ягоны вольны ці міжвольны ад'езд супаў з перабываўнем Быкаў і Алексіевіч за межамі Беларусі.

PHOTO BY MEDIATE.NET

но сказаў і цяпер паўтараю, што найбольшыя нашы презыдэнты — гэта тыя, якія былі калісці: Янка Купала, Максім Багдановіч, Якуб Колас. Вось яны і ёсьць нашы найлепшыя презыдэнты, якія цяпер знаходзіцца ў «міграцыі». Але яны віртаюцца і будуть віртансці. І калісь вернуцца назусім.

Лукашэнкаўская палітыка — яўясне парушэнне прынцыпаў нармальной жыцці. Усім гэта адчуваецца, але не хапае ні моць, ні адрагі, каб гэту нязгоду кансалідаваць у патэнцыяль, силу, якія адварнула б існуючыя стан речач.

— Але тыя, што хочуць то зрабіць, відавочна, ня ведаюць як.

— Так. Яны звычайна па інэрціі ідуць у нейкія арганізацыі, якія, аднак, замест таго каб здзійсніць самася галоўнае, пачалі проста прыстасоўвацца да акалічнасцяў.

Беларускія слова павінна гучыць ўсюды

— Ці ёсьць у пайсюндзе расейскамоўнай сеініціяй беларускай краіне хана б адзін літаратар, якія па-расейску добра пішуць?

— Ведаю многіх літаратараў, якія дэллюцца з пішучымі пішучы па-беларуску. Некаторыя нанава пачынаюць так пісаць. Але які з гэтага набытак, цяжка мне сказаць.

А тыя, што пішучы па-беларуску, таксама занадта падзяліліся на нейкія спынкі, кладкі, кавалочки. Ёсьць пісменынкі, якія друкуюцца ў «Полімі». Іншыя нават не хацяці ўсім друкавацца.

таму што гэта нібыта пад дахам рэжымнага холдынгу. Але дзе ім друкавацца? Я лічу, што беларускае слова павінна гучыць ўсюды там, дзе яно можа. Адзіна — каб без цэнзуры. Калі ёсьць такая магчымасць, не глядзіце, што эта левія там і правыя, бел-чырво-на-белыя і зялена-чырвоныя. Друкуюцеся Беларускую літаратуру больш старажытнай і важкай, чым гэтыя распадзелы, якія ў нечым умоўных.

— Над чым цяпер працуе?

— Спадзяюся, што да канца году выйдзе дзве кнігі, у якія ўвайшлі неапублікаваныя творы папярдніх гадоў.

— Выйдці ў холдынгі?

— Не, у незалежным выдавецтве. За час нямецка-аўстрыйскай вандроўкі шмат называўся ў мене нататак, якія таксама хачу звязаць ў асобны літаратурны твор.

— Ці бачыце Вы шматабічныя маладыя беларускія літаратараў?

— Я бачу многа маладых, якія пішучы. Важна, што многія пішучы па-беларуску. Нягледзячы на прэзідэнтскія мовы, якія запоўніла ўсе чылінгі і гучыць з усіх чылінгічных вуснай. Веру, што яны — тая сіла, якай здольна супрацтаваць гэтай пльны.

— У сеініціяй Беларусі існуе парадок. Народ гаворыць на адной мове, літаратура ствараецца на другой. Такога больш у съвеце німа.

— Аказваецца, Беларусь багата на незвычайнайсці (съмлечы).

Гутарыў Юрка Хмілеўскі

Свята непарафадку ў галаве

На гэта раз беларускаму начальніку давялося адчынць станцыю мэтро пад ангельскім съязгам. Піша Аляксей Хадыка.

Міхail Булгакаў у «Сабачым сэрцы» вуснамі героя прафэсара Праабражэнскага заўважыў: «разруха» пачынаеца не ў пад сэздзе ці на вуліцы, а ў галавах. Але аўтары гэтай разрухі, расейцы, дзень 7 лістапада ўжо не съявіліся. Затое съявіліся беларусы, адмовіўшыся ад Дзядо, калі разумны авабязак кожнага чалавека — схадзіцца на могілкі і прыбраць месца пахавання.

Затое на 7 лістапада — гульі не хачу. Пітанную гарэлку, хоць залися. Сёлета, калі «съяткаванне» зацинілася на тры дні, было брыдка выйсці ў горад. Вы самі ведаеце, чым у гэтых дні пахне ў грамадзкім транспарце. Зусім не парфумай.

Затое ў нас беспраюча няма! Затое людзі на заводах плаціць сымбалічныя грошы за тое, што яны проста «лічачца» на прадпрыемствах, якія або не працуяць, або працуяць на склад, бо іхняя прадукцыя нікому не патрэбна. Прыклад — менскі мотавэлязавод і далей па сцісе.

Усе пра гэта ведаюць, толькі па БТ не гаворяць.

Расейскі палітычны блазан Уладзімер Жырыноўскі некалі заўважыў: Беларусь выратуе снайпэр. Але выратаваць сябе можам толькі мы самі і толькі аднымі адзінным спосабам. Калі мы нарэшце зразумеем, што закон — гэта своеасаблівы пакт паміж людзімі, грамадзкая дамова, правілы, якія нельзя парушаць. Іншай пачынаеца «разруха». Калі мы нарэшце скажам самі сабе: ёсьць закон, і мы беларускі народ, законапаслухманны. Але і той, з другога боку ўладнай мяжы, таксама павінен падпрадкоўвацца закону. І ў той дзень, калі гэту простую ісціну зразумеем, нарэшце, большасць народу, той, хто цяпер лічыць у нас сабе самым вялікім начальнікам, адразу ім быць перастане. Бо ён ужо столькі разоў законы парушыў, што няціжка здагадацца, дзе яго месца.

Едучы ў «свята разрухі ў галавах» па лініі менскага мэтро, я якраз думаў пра то, што разруха ў галавах у нас вельмі сымбалічна ўвасабляеца ў назвах вуліц, плошчай, станцый мэтро. Ну што хаець сказаць аўтар ідэі, калі настойваў, каб станцыю «Кальварыйскую» называць «Моладзевай»? Што месца нашай моладзі —

на Кальварыйскіх могілках? Я ўжо не кажу пра такія пэрліні назувай, як «Спартыўная» (замест «Ракаўская»). Любу адной асобы да паказуных будаўнічых праектаў добра вядомая — гэта то палацы спорту, то якія-небудзь нефункциянальныя бібліятэкі, у якіх кніжкі захоўвацца нельга, бо ніякімі кліматизацыямі, ні іншымі тэхнічнымі умоў. Апошні праект у народзе цалкам слушна кілучуць «помнікам чупачусу». Паглядзіце на гэты дурацкі архітэктурны шэздзёр, і вы адразу ўбачыце, што ён нагадвае любімую дзіцячу карamel'ку на палачы.

Зрэшта, гэтаму агульнаму глупству можна на абсалютна годна і разумна супрацьстаць. Вы спытаеце як? Адкажу на адным нядынайнім прыкладзе. Старэйшы сын вядомага палітыка і гісторыка Валянціна Голуб'язімцер, які жыве ў доме вонкамі на адну з новых станцый менскага мэтро, у час яе ўрачыстага адкрыцця на сваім уласным бальконе вывесіў сціг Ангельшчыны — чырвоныя крыжы на белым фоне. Весялосць у тым, што пільныя міліцыянты прынялі сціг за «забаронены» беларускі — бел-чырвона-белы і пачалі малаціць у дзвёры.

Як відома, цяперашні беларускі начальнік вельмі ня любіць ўсё супраўды беларускае. Таму замест станцыі «Кальварийская» ў нас ёсьць «Моладзевая», таму таксама маем замест добрага імя Скарбыны праспект Незалежнасці. Можна сказаць, незалежнасці ад розуму, бо пры гэтым сама імя Скарбыны пераносіца і накладаеца на іншую менскую вуліцу з рэдкай для беларускай стаўлі захаванай пракавечнай назвай — Старабарысаўскі тракт. Затое якая цудоўная праграворка — праспект Пераможца! Лепш было бы адразу называць: «праспект Пераможца». Праўда, ў тым, што ён супраўды пераможца, акрамя яго хіба што ўжо нікто. Але на гэты раз беларускаму начальніку давялося адчынць станцыю мэтро ледзь не пад бел-чырвона-

белым сцягам. Яго праства прымусіў больш разумны за яго чалавек падпрадкаўвача закону. Не было іншага выйсція.

Таму і траба зразумець, што разруха скончыцца роўненка ў той дзень, калі мы пераможам яе ва ўласных галавах. Дык з

Калісыці быў папулярны тэзіс, што эмакраты да нас прыйдзе з усходу, адпавядана рассейцамі. На жаль, пакуль з уходу да нас прыходзіць амаль што адно глупства. Гэта якую траба мець уласную галаву да якіх палітычных дараццаў, каб абвісціць нацыянальным съявам дзень перамогі над які бы «палікамі» ў пачатку XVII ст.! Нічога на выйграшы палітычна, новым съявам Пуцін ухітрыў пасварыца і з палікамі, і з беларусамі, і з літоўцамі, і з украінцамі. Бліскуча глупства. Каб ацаніць яго глыбіню, увіцце сабе наступны палітычны праект. Да пусціці, у Беларусі абвішчаюць съявам 8 верасня, дзень Аршанскай бітвы, і рэтранслююць пераможных рэліквіі на ўсю Расею, падключыўшы трансляцыю БТ на ўсю яе тэрыторыю. Глупства? Прыкладна такое, якое цяпер зрабілі ў Расеi. Гэты нешчасціўны крайне, як і Беларусь, таксама не шануе з начальнікамі, прычым гісторыя там чарговы раз паўтараецца.

Памятаеце імпэратора Паўла, які вызваліў з няволі Касцюшку, паслабіў ганеніні на ўнітаў і каталікоў (сам быў генэралам Малтыйскага ордэну), фактычна крохчы шляхам зўрапеізациі, змыкнення рэжыму імпэрыі. За што і быў забіты, а таленавіты расейскі гісторык-байкапісці стварылі яму образ блазна. Затое салдафон Мікалай I, душыцца вызваленчага паўстання 1830—1831 г. у Польшчы і Беларусі, у расейскай гісторыі — герой. Праўда, Пуцін не дацивае нават да яго маштабу. Так што на будзэм мнона перажываць — у многіх сэнсах наша сунтуццяя лепшша за расейскую.

Аляксей Хадыка — маастацтвазнавец, рэдактар часопісу «Спадчына».

«Можна доўга спрачацца аб гісторыі...»

Працяг са старонкі 2.

Съяткаванне прайшло як звычайна. На вуліцах павесілі выцвільныя сцігі, па радыё выступілі спіцыялісты па гісторыі, якія расказаць аб унікальнасці падзеі. Навінка стаў съяткаваній канцэрт, паказаны па АНТ.

На арганізацыйю яго быўлі кінуты ўсе сілы маладой беларускай папсы, што на новы лад павінны былі пераспявальныя песьні рэалістычнай эпохі. На сцене перад глядачамі прайшоў паноптыкум піянінэр, камсамольцаў, калгасынікаў, камісараў і камісарак, якія выдуваліся са скуры, каб як маты больші рэалістычна адлюстраваць «герагізм грамадзянскай вайны і першых гадоў савецкага будаўніцтва».

Але каму патрэбна такое съяткаванне, што сымбалізуе, напрыклад, выкананне групай «Гоплес» песні «Вот кто-то с горочки спустился» ў рэнаўскіх матывах або паўтолыя дзеўкі, якія ў будзёнаўках скачаць па сцене пад гукі ледзь не «Інтэрнацыяналу»? Дзе галасы вэтэрнану, якія, здавалася б, павінны быць абурыца і сказаць: «Мы не дазволім»?

Адказ прыстые: улады праводзяць у жыцці эрзац-ідэалёгію, якай, па сутнасці, зъяўлілася формай старой камуністычнай ідэалёгіі. Менавіта формай, паколькі былыя агітатары з таварыствам «Веды», якія ціпкер кіруюць краінай, ужо ў пару сваёй маладосці не ўяўлялі змагання за справядлівасць камуністычнай грамадзтва, у якое верылі многія, хто загінуў у 1930-х пад сталінскай сікеры. Ціпкер яны ахвяруюць толькі зъместам, але і формай. Выродлівае спалучэнныя папсы, пансону і сацреалізму пасаджана на тачанку толькі дзеля таго, каб прынігніць увагу маладзейшага пакалення беларусу.

Такая ідэалёгія непазыўбажна памрэ, гэта толькі справа часу. Яе ўжо, уласна, няма. Найгоршэ, аднак, тое, што яна ўяўляе небяспеку для развицця беларускай як єўрапейскай нацыі. Мала таго што на другі плян ізноў адсочуваеца беларусчына, але і усялякая рэалістычнай падміненіца нейкай квазірэальнасцю, да роліў ходзіць у будзёнаўках, салдаты часоў Другой сусветнай танчаньці хіп-хоп, а калгасыніца ператвараеца ў стрыптызэрку.

У болы прыстойных, прынамсі маральна, яшчэ савецкім стылі на гэтым канцэрце прагучала толькі выступленыне Мікалая Скорыкава. «Ты только будь, пожалуйста, со мной, товарищ правда», — съязваў ён.

Найдаўна міе трапіла ў руки кніга ўспамінаў пра Мікалая Астроўскага: «Астроўскі верненца да нас як прыклад чалавечай мужнасці і адданасці сваім ідэалам». Гледзячы канцэрт 7 лістапада, я ўспомінуў гэтых словы і падумаў: «Што б зрабіў з гэтай кампаніяй Паўло Карчагін, калі б хворы і паранены, бяз вока, праста з поля бою трапіў на гэтае мерапрыемства?..»

У менскай рэстарацыі «Эрыдан» 3 лістапада, на наступны дзень пасля Дзядоў, адбыўся першы этап конкурсу стрыптызу «Жар-пушка». Наступны пройдзе 10 лістапада. Першы быў жаночы, другі будзе мужчынскі.

Ня сілай, а разумам

Гісторыкі дзівіца: у 1920 годзе упяцьера меншае польскае войска здолела спыніць бальшавіцкую ваену. Бо Пілсудзкі мей такую дакладную інфармацыю пра ворага, якой да яго ня мей ніводзін палкаводзец ні ў адной вайне. Гутарка з польскім гісторыкам Грэгажам Новікам пра невядомыя старонкі польска-савецкага канфлікту. Вайны, якая абумовіла лёс Беларусі на XX стагодзьдзе. Яна двойчы працацілася цераз краіну і пакінула па сабе пасечаны папалам край. Той падзел адгукаецца ў нас дагэтуль.

Унікнучуць у сітуацію праціўника

— У 1920-м над Віслай здаўшыся пуд?

— Я не люблю выразу «пуд над Віслай». Гэта пралагандыстычныя штампі, выдуманыя праціўнікамі Пілсудзкага. Яны ўнушалі, што Варшаву ад Тухачэўскага выратавалі талент палкаводца, сіла і патрыйтызм арміі, а толькі ўмяшаныя вышэйшай сілы. Але прызнаюся, што і мне польска-бальшавіцкая вайна часам здавалася звышнатуральных падзеяў. Так, 5 сакавіка 1920 г. польская армія ажыццяўляе складаную Мазырскую апрацоўню. Уладзіслаў Сікорскі (той час камандуючы Палескай брыгадай, затым — 3-й і 5-й арміямі, — «НН») атрымала загад раздзяліць два расейскія франты — у Беларусі і ва Ўкраіне. Аднонасна не-вялікімі сіламі ён атакаваў бальшавіцкія атрады на Палесці.

— Ваенны геній.

— І гэта таксама. Іншы прыклад. Верасень 1920-га. Пачатак вялікай бітвы над Нёманам. Выдзеленая польская групоўка абышла бальшавіцкія пазыцыі праз трэтырны Літвы і спынілася ў Рудніцкай пушчы. Цярпіла чакае, пакуль саветы начуць адступаць. Як толькі прыходзіць загад аб вяртанні для расейскага боку, насы рушаць на іх тылы.

— Вы на верыце ў геній палкаводцаў?

— На вайне ўсё ўпрашае выпадак. У 1920 г. магчымасці авіяцыйнай разведкі былі аблежаваныя. Дакладна было невядома, дзе непрыяцель і што ён збирася рабіць. Тому штабы стараліся ўнікнучы сітуацію праціўnika і прадказаць яго дзеянні. Манзурная вайна тады нагадавала падыннак, у якім у праціўнікаў завязнены очы. Але насы войскі ўвесі час пасылькова атакавалі ці ўхіліліся ад удара. Наши штабоўцы ведалі значна больш, чым нам здавалася.

Перамога чалавечага разуму

— Адкуль такія высновы?

— Я працу ў групе на чале з

палкунікам Маркам Тарчынскім, які вывучае і выдае дакументы польска-савецкай вайны. Калі мы чытали штодзённыя «Зводкі аб непрыяцельскай сітуацыі», што перадавала польскае камандаванне, то задумаліся: адкуль такая вялікая колькасць звестак пра Чырвоную армію? Потым мы натрапілі на дакумент кані ліпеня 1920 г. Найдраматычнейшы момант вайны — а тут шэсць польскіх радыёстанцый зарыстаўвалі выключна на перахват.

— Што тут дзіўнага?

— Ба ўсё польская армія было ўсяго 26 палівых радыёстанцый, і рагам шэсць з іх сталі выкарыстоўвацца выключна для прыёму! Эта нерацыянальна! Но радыёстанцыі служаць перш за ўсё для падтрымання сувязі паміж войсковымі адзінкамі! Усё выг-

Пілсудзкі казаў, што пытанье незалежнай Украіны — для Польшчы справа стратэгічная.

Лядзе па-іншаму, калі прынціп гіпотэзу, што гэтыя шэсць радыёстанцыяў ажыццяўляюць перахват апраціўнай карсандэнцыі Першай коннай арміі С. Будзённага, што мелася з падённівага ўсходу (у савецкай і беларускай гісторыяграфіі — Паўднёва-Захадні фронт. — «НН») атакаваць польскую войскі, якія группаваліся пад Веншай. Калі гэтыя шэсць радыёстанцыі былі ўключаны на перахват, значыць, мы мелі магчымасць прыніміць радыёстанцыі разшыфраваць. Тады я мейу амаль 100-практычную ўпружненасць. Не хапала доказаў.

— І Вы іх знайшлі.

— Здарыўся чарговы пуд. Палкунік Зыгмунт Козак з Цэнтральнага ваеннаага архіву расказаў мne пра яшчэ не апрацаваны дакумент польскай ваенай разведкі 1920 г. Там былі расшыфраваны пры дапамозе Бюро шыфраў польскага Другога

Юзаф Пілсудзкі ўмёў перамагаць малымі сіламі.

аддзелу Генштабу савецкія радыёстанцыі. Цяжка ўявіць сабе больш пераканаўчы давад таго, што польскія крыптоаналітыкі ўзламалі савецкія шыфравальныя ключы.

Пішацца «кепска» — чытаецца «добра»

— Колкі такіх дакументаў захавалася?

— Некалькі тысяч расшыфраваных дэпэш. Мяркую, што іх было значна больш, але на ўсе захаваліся. Так, гісторыкі, што займаюцца вайной 1920 г., згадвалі, што наша разведка перахопівала інфармацію і дакументы бальшавікоў, але лічылася, што гэта быў адзінкаўчы выпадак. Да таго ж звычайна ўказвалася, што яны быly адкрытыя і толькі месцамі шыфраванья.

Тым часам знойдзены дакументы съведцаў, па-першую, аб тым, што насы крыптоаналітыкі здолелі ўзламаць расейскія шыфры. Па-другое — што разведка праціўnika вялася мягтадычна: ажыццяўляюць ўлік непрыяцельскіх войсковых адзінак, асабовага складу, узбраенія, настроі. Звычай разымкаўваліся па папках у адпаведнасці з падзелам на франты, арміі і дывізіі. Дэпэшы паходзяць з розных узроўняў камандавання — ад штабоў дывізій, карпусоў і армій да камандзіраў франтоў, але трапляюцца таксама карсандэнцыяўнай найўышшайшага ўзроўню — камандавання Чырвонай арміі. Гэта выклікае забадайныя парападынанні.

— Што пішуць тыя, хто на самым версе, а што тыя, хто ніжэй?

— Так. У калекцыі поўна расшыфраваных дэпэш Дняпроўскай фільтры 1919—1920 г. Камандзіры ніжэйшага звязніка дакладаюць, што пануе тыф, голад, салдаты на маюць абмундзіраваныя, бунтуюць. Яны ня хочуць ў бой, бо німа ботаў, а на

двар лістапад. Партызанская ат-рады, утвораныя сялянамі, атаку-юць патрулі, якія рэквізуюць жывёлу. Афіцэры лютуюць, што німа чаго сэць, а ім часам загадваюць правасці «парты-ны тыдзень» з нагоды гадавіны рэвалюцыі. А які рапарт ідзе да вышэйшага камандавання? Што настроі выдатныя, баўшая гато-насьць высокая, а мясцове на-сельніцтва падтрымлівае баль-шавікоў, бо знаходзіцца пад прыгнётам польскіх паноў.

Добрыя ўзломшчыкі паходзяць з поліэтнічных краін

— Мы ведаем, хто расшыфра-ваў код «Эніма» — суперскла-даныя нацыяскія коды. Але хто ўзламаў шыфроў бальшавікоў?

— Першым тут варта згадаць Юзафа Рыбака — да Першай сусветнай вайны капітанама раз-ведкі аўстра-вугорскай армії. Пілсудзкі разгледзеў у ім паліак-партыёта і, калі паўстала неза-лежная Польша, забраў Рыбака з Вены і паставіў на чале Цэнт-ральнага камандавання поль-скай ваенай разведкі. У дапамо-гі назначаў аднаго да сваіх най-бліжэйшых паплечнікаў — пуб-ліцыста, перакладчыка, у буду-чыні міністру фінансаў Гінцяну Матушэўскага. Гэтыя двое разам утварылі грымучую сумесь. Пад-палкунік Рыбак завэрбаваў у польскую разведку маёра Карала Балдэскула. Падчас Першай сусветнай вайны ён быў шэфам разы-эрэзведкі дэпартамента Трайста-га саюзу на ўсходнім фронце.

— Балдэскул — пейкое дзі-нае прозывішча.

— Румынскае, але ён нарадзіўся ля Каламы (украінскае Пры-карпаціце. — «НН»). Можа, па паходжанні румын, можа, гудул, а можа, усяго патроху? У 1918 г. па распадзе Аўстра-Вугоршчыны ён аўбасіць сябе палякам. Вало-даў польскай, украінскай, нямеч-кай, французскай мовамі, не вало-

даў толькі расейскай.

— У камандаванні арміі раз-дёрзвердка і крыптоаграфія апынуліся на належным уз-роўні.

— Гэта праўда. Напрыклад, геніяльны матэматык, капітан Віктар фон Маршэсці ўзламаў пад-час Першай сусветнай вайны большасць шыфраў царской арміі. Балдэскул быў тады правай рукой палкуніка Макса Ронге, краініка аўстра-вугорской раз-ведкі. Падчас Другой сусветнай вайны большасць афіцэраў аўстрыйскай разведкі сустрэлі ў Аўбрэры (немецкая разведка. — «НН»), а Макс Ронг апынуўся ў канцлягеры Дахаў, бо Гітлеру слыхіць не хацей.

Шматнацінальная імперыя была щодуўным асиродзьдзем для крыптолагіяў!

— Хіба можа быць нейкае спынільнае асиродзьдзе для крыптолагіяў?

— Спэцыяліст па гісторыі крыптоаграфіі, прафесар Оксфордзкага ўніверсітэту Дэвід Каган, аўтар кнігі «Узломшчыкі кодаў», сцьвярджаў, што добрыя спы-цыялісты паходзяць з поліэтнічных і мультикультурных краін. Бо там мусіць быць універсітэты з высокім узроўнем выкладання матэматыкі і сіто-таго яшчэ: там павінна пісацца музика. Паводле Кагана, найлепшыя ў крыптоаграфіі — італьянцы, аўстрыйцы і палакі. Но матэматыкі — гэта лігтічнае мысленіне, а музика — гэта сфера ўяўлення.

— А што здарылася з Балдэскулам?

— У 1922 г. ён пайшоў у ад-стаку — і звік. Апошняя загадка аб ім тычыцца 1934 г., калі Балдэскул быў афіцэрам запасу. Немцы ў 1942 г. намагаліся яго адшукваць, але так і не знойшлі. Можа, памэр, а можа, уцек.

Геній расшыфроўкі

— Вернемся да зараджэння

Доктар Грэгаж Новік — намеснік дырэктара Вайсковага бюро гістарычных даследаванняў, галоўны рэдактар штоквартальнага часопісу «Przegląd historyczno-wojskowy» («Гістарычна-войсковы агляд»), член групы па вывучэнні дакументаў польска-савецкай вайны 1919—1920 г., аўтар кнігі «Першым узламалі «Эніму»... Польская разы-эрэзведка падчас вайны з бальшавіцкай Расей 1918—1920 г.», презентатыя якой адбылася селёта.

гісторыя

радыёразьведкі.

— Увесну і ўлетку 1919 г. Балдэскул стварыў сетку радыёраслухоўання. Завэрбаў сваіх калег з аўстрыйскай разьведкі. Але была праблема: бракавала крыптоаналітыка — спэцыяліста па шыфрах, які ведаў бы расейскую мову. Неўзабаве падвярнуўся кандыдат. Звяўся Ян Кавалеўскі, паходзіў ён з Лодзі, дзе скончыў гандлёвы тэхнікум. Перад І сусветнай вайной вывучаў хімію ў Льежы (Бельгія). Падчас вайны служыў у расейскіх інжынерных войсках, затым быў кіраўніком аднаго з атрадаў Польскай вайсковай арганізацыі ва Украіне. Ваявў пад Каневым, у дывізіі генерала Жалігоўскага зрабіўся начальнікам разьведкі. Ужо тады цікавіўся украінскімі шыфрамі на Падольшчы. У жніўні 1919 г. трапіў у расейскую разьведвальную брою.

— Адкуль у хіміка запікаўлена сцяньца кріптаграфіі?

— Гэта быў незвычайні лінгвістичны і матэматычны талент. Кавалеўскі ведаў французскую, нямецкую, расейскую і украінскую мовы. Меў наймастернейшую пірафаграфічную памяць. Калі ў канцы 1920-х ён стаў атагашэ ў СССР, па памяці маліваў вясеную тэхніку на парадах на Краснай плошчы. З усімі падбязніцьцем.

Ужо ў эміграцыі ў Вялікабрытаніі — калі адзначалася стагодзідзе паўстання 1863 г. — Кавалеўскі расшыфраваў карэспандэнція паўстанцаўка ўраду Р. Трайута. Гэтыя шыфраграми ляжалі ў архіве з XIX ст., і ніхто ні мог іх прачытаць — яны былі зашифраваны наядзвычай складаным «нязломным» кодам, ключ да якога загінуў.

Талент Кавалеўскага, магчымы, не праўзіўся бі, калі бы шлоб аднай дзяйчыны. У жніўні 1919 г. начнеч дзяякіства ў шыфравальнай сэкцыі нёс сібар Кавалеўскага паручнік Станіслаў Срокі, але ў яго сястры было вяселле. Кавалеўскі згадаўся падміністрацівнай. Но чу пайшлі матэрыялы з радыёраслухоўання, сірод іх — адкрытыя і зашифраваныя расейскія дэпшы. Гэта быў дэпшы, зашифраваны ў форме лічбавых груп. Як быццам нехта перасылаў перамяшаныя нумары з тэлефоннай кнігі, але бяз прозвышчай. Кавалеўскому было нудна на tym начнеч дзяякіства, і ён вырашыў заніць нечым накшталт кръжаванкі. Ён узяў за аснову расейскія слова «дивізія» і пачаў прыміраць яго да асобных фрагментана шыфраграм.

— Чаму менавіта «дивізія»?

— Тройчы паўтараеца літара «і». Такім чынам яму ўдалося знайсці галосную і тры зычныя. Гэтыя літары ціпер трэба было наклесці на шыфравальную рапшотку, што нагадвала табліцу множаньня. Расейскі шыфр быў даволі просты, яго асноўныя прынцыпы зьявіліся ў XVII—XVIII ст. Пазнаніе належала адпаведным чынам расыпісаць вялікую партыю шыфраграм на групы і даследаваць іх так званымі мэтадамі частоты, г.зн. паўтараеца частату асобных сымбалуў у шыфраграме з характэрнай для дадзенай мовы частатой ужывання тых іншых літар.

Пад раніцу Кавалеўскому ўдалося ўзламаць першы шыфра-

вальныя ключ. Ён пахваліўся знаёмым — і ў штабе паўстрылася вестка, што ёсьць такі зух, які дзеля забавы ламае расейскія шыфры. Так у першую шлюбнюю ноч пані Срокі нарадзілася новая польская школа крыптоаналізу.

Кавалеўскі неўзабаве ўзламаў ключы ня толькі бальшавікоў, але і белагвардзейшаў, украінскія ключы, а пазней заштавіўся чахаславацкім, літоўскім і перш за ўсё нямецкім шыфрамі. З часам ён прыцягніў да працы прафесараў Львоўскага і Варшаўскага ўніверсітэтаў. Пад канец вайны польскі шыфравальшчыкі разгадвалі расейскія дэпшы хутчэй, чым самі расейцы.

Біць там, дзе наймацнейшы кандыдат

— Якое значэнне меў узлом шыфраў?

— Гэта можна паразаўца з гульней у покер, калі гульня ідзе на жыццё, а за сільнай аднаго з гульцоў паставілі листра. Люстра — гэта радыёразьведка. Зразумеўшы гэта, я па-іншаму паглідзеў на ход вайны 1920 г. Ціпер я ведаю ня толькі вынікі, але і матывы польскіх рашэнняў. Напрыклад, знакамітая нарада ў Бельгіі 15 верасня 1919 г., у якой — як сцьвярдждае біяграфія Пілсудзкага — упершыню звязалася ідэя вырашальнага бою з Расій, падтрымкі ў Украіне на Кіеў. Удзельнічалі ў ёй начальнікі штабу, палкоўнік Станіслав Галер (увесні 1940 г. генерал Станіслаў Галер будзе расстраляны НКВД у Харкаве. — «НН», маёр Гіацинта Матушэўскі, блізкі паплечнік Пілсудзкага Багуслаў Медзінскі (пазней — міністар ва ўрадах Пілсудзкага і Бартлі, апошні маршалак перадавенага Сенату. — «НН»), які пакінуў запіс з той сустэрчы.

— Гэта тады Матушэўскі ў зёфары сказаў, што мы можам

Для Сталіна польска-савецкая вайна была як каляніальная.

нават ісці на Москву? Шмат хто з гісторыкаў пісаў, што польскія палітыкі стратілі галаву.

— Матушэўскі ня быў скільным да экзальтациі. Размова адбылася 15 верасня. З дакументай таго відзеня, што першая вялікая партыя савецкіх дэпшэ Паўднёвой групou XII арміі была расшыфравана 12 верасня — і якраз тады Кавалеўскі падрыхтываў рапорт для начальніка Генштабу. Пра ўскрыццё шыфраў працьніка мусіла быць праінфармавана вышэйшася начальніцтва — менавіта тыя людзі, якія ўдзельнічалі ў нарадзе 15 верасня. Якраз тады да іх дайшла інфармацыя — месм лістэрка, ведаем, што робіць працьнік. Пілсудзкі і ягоны суразмоўнікі ведаюць, што вайна з бальшавіцкай Расей непазыбжная, і вырашаюць, як гэтае лістстра выкарыстоўваць.

— Матушэўскі гаворыць: мы такія моцныя, што можам ісці на Москву.

— Пілсудзкі адказаў: «На Моск-

ву я пойдзем, бо што нам у Москве рабіць? Маскалі застануцца маскалямі. Мы мусім удараць там, дзе ім наймацнейшы забаліць». Тым чулым месцам Расіі была ў той час — і застасца па сённяшня — Украіна.

— Для Польшчы ўзыўкіненне незалежнай Украіны — справа жыццы і смерці. З Пераяслоўскай рады распачаўся працэс заняцця Рэчы Паспалітай і ўмацавання імперскай магутнасці Расіі.

— У 1923 г. на лекцыі ў Вышэйшай ваяннай школе Пілсудзкі сказаў, што пытаныне незалежнай Украіны — для Польшчы справа і палітычная, і стратэгічна. Па-першае, без Украіны Расія на будзе вялікай дзяржавай, па-другое, Польшча амаль на дзяве тысячы кіламетраў фронту з Расій. Калі ўзыўкіненне незалежнай Украіны, частку гэтага фронту яна возыме на сібе. Памятацеце, што сказаў Юшчанка: німа вольнай Украіны біз вольнай Польшчы, як німа вольнай Украіны? Тады было тое са-мае. Толькі ціпер ёсьць шанец, што ўдасца реалізаваць запавет маршала Пілсудзкага.

— Але з Украінай годам рашеній палякі вялі крывавую вайну з Львовом.

— Украінцаў нацыянальныя дэмакраты (эндэкі) і большая частка грамадства называлі тады «гайдамакамі». Мало хто сур'ёзна ставіўся да іх прэтэнзій на дзяржаўнасць. Але Пілсудзкі разбажае так: нават нашы самыя крывавыя сутыкі тычыліся мяккія — далей на ўсход ці далей на захад я пасунуць. Гаворка ішла пра тое, каму будзе належыць Львоў ці Камінцы-Падольскі (на іх прэтэндавалі палякі) або Хелм, Пшэмысль (на якія прэтэндавалі украінцы). У канфлікце з Расій пытанніе заўсёды стала значна глыбей — пра існаванніе цэлага народу, пра звязаныя Польшчы да ролі блізкага замежжа — сферы ўплываў, «прывісленска» краю».

Стратэгія Пілсудзкага

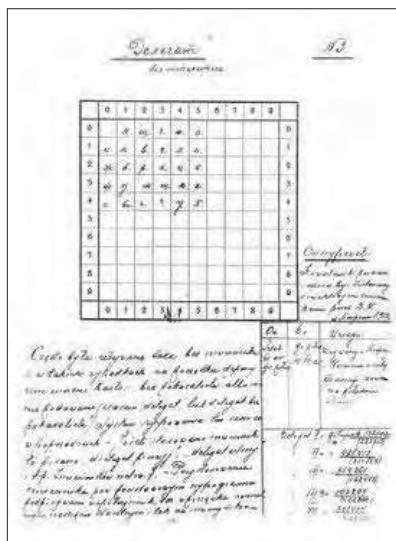
— Сандроў Пілсудзкі ведаў усё? Адкуль такая ўпўненіцьць?

— Калі польская радыёразьведка ажыццяўляла перахват ва Украіне і ўскрыла першыя шыфры, чаму б ёй не зрабіць гэтага ў Беларусі? І тут і там расейцы прыбліжалі адноўлявакія шыфры. Начальнікам разьведкі літоўска-беларускага фронту быў палкоўнік Юзаф Бэк — пазней кіраўнік МЗС (1932—1939). Ён у студзені 1920-га тэлеграфаваў у Вярхоўнае камандаваньне аб «уздраслай актыўнасці савецкіх станцыяў», аб «прымечыць масы радыёэпшнэ несумненна апаратурынага зъместу» і нагадваў пра неабходнасць накіраваць у камандаваньне фронту спэцыялістуў па радыёразьведкі.

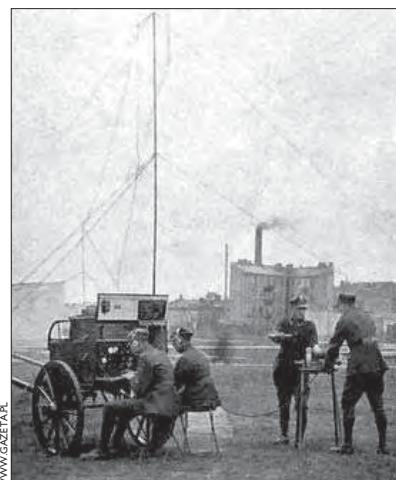
Плюс інфармацыйны паведамленны II аддзелу Вярхоўнага камандаваньня аб сцугуці на ўсход франтах, уключана з літоўска-беларускім, з пачатку 1920 г. робіцца надзвычай дэталёвыя. Падрабязна падаеца асабовы

Паручнік Ян Кавалеўскі, афіцэр польскай разьведкі ва Украіне, кіраўнік выведкі ў генэрала Жалігоўскага. Арганізатар і кіраўнік Другога аддзела разьведкі Бюро шыфраў. Геній кріптоаналітык, аўтар посыпеху ў юзом польскіх шыфраў.

Апаратура Цэнтральнай радыёэлэграфнай станцыі ў Варшаве пасля Мадэрнізацыі ў 1919 годзе.

Працяг на старонцы 18.

Ня сілай, а разумам

Працяг са старонкі 17.

склад да ўзроўню палка, роды ўзбраенныя, калібры артылерый, ход багучыя перагруповак, узаемазмен, папаўненчыя.

— Гэтую інфармацію маглі сабраць польскія разьвіччыкі або яна магла паступіць ад дээртэрау.

— Шмат інфармаціі польская разьведка атрымлівала ад салдат — палікаў і рассейцаў, якія перайшлі на процілеглы бок. Але так званая асабовая разьведка не магла раўнамерна ахапіць усяго фронту. Колькі мусіла быць шпіёнаў, каб польскі бок ведаў, што камандуе, хто зъяўляецца палітычнымі камісарамі, на якім стане знаходзіцца вайсковыя адзінкі, якія пляны? Групаванне рассейскіх войскіяў на фронце з таго часу ідэнтычна адлюстроўвалася на рассейскіх і польскіх штабных картах...

Калі я даследаваў дакументы, падумаў: «Калі б Ленін і Троцкі, Сталін і Будзённы, а таксама камандуючыя франтамі ў Беларусі ў Украіне былі бы агентамі польскай ваенныя разьведкі, яны і то не былі бы такія эфектуўныя, бо на мелі такіх дзяліўчых зьевстак». Пілсудзкі меў такую дакладную інфармацію, якой да яго не валодаў ніводзін палкаводзец ні ў адной вайне. І ён выдатна выкарстоўваў яе на толькі ў ваенных дзеяннях, але і ў прынцыпі палітычных рашэнняў.

— Як?

— Мы падыходзім да падзея, якая гісторыкамі — у залеж-

насці ад іх сымпатый — трактавалася ці як геніяльны ход, ці як збег акалічнасці. Пад велізарным палітычным націкам Пілсудзкі ў сакавіку 1920 г. падведаміў рассейкаму боку, што мірныя перагаворы з бальшавікамі расплачэ, але ў якасці месца іх правядзення працягнуў Барысаў за Менскам. Тыя адказалі: можа, сустрэннемі ў людым іншым месцы, але толькі не ў Барысаў. Пілсудзкі адказаў: Барысаў — менавіта такое «любое месца».

— Пра што гаворка?

— У студзені 1920 г. Пілсудзкі пачаў атрымліваць інфармацію, што камандаваныя Чырвонай арміі перамічаюць на польскі фронт атрады з Каўказу, з-над Дону, Уралу. Дзеля чаго гэтай канцэнтрацыі? Каб пачаць мірныя перагаворы? Пілсудзкі вырашыў гэта скарыстаць. Польская разьведка ўстанавіла, што ў Барысаў сканцэнтравана цяжкая артылерыя. Таках сілах выкарстоўвалася для прарыву фронту, а ўтварыцца было досьць цікава. Барысаў злучаны чыгуначнай магістралью са Смаленскам, і на гэтай магістралі ў сакавіку 1920 г. з'явіліся два новыя ангельскія бронесягнікі, адбытыя ў Дзянініка.

Пілсудзкі, кажучы бальшавікам: «Панове, паразаўляем пра мір у Барысаў», — гаворыць як у покеры: «Увага, правяраю». Працёўнік адказаў: «Пас». Тады Пілсудзкі пераканаўся, што Троцкі і Ленін толькі пускаюць пыл у очы з сваімі, а самі рыхтуюць да вайны.

Пілсудзкаму і беларусам не хапіла трох дзён

— Аднак рассейны да сёньня настойваюць, што ханелі міру.

— У 1990-я Анджэй Новак з Ягелёнскага ўніверсітэту знайшоў у рассейскіх архівах датаваны сэрэдзінай студзеня 1920 г. рассейскі плян вайны з Польшчай. Пілсудзкі меў рацыйно. Ведаючы пра канцэнтрацыю бальшавіцкіх войскаў, ён мусіў сам напрасці паперадзальны ўдар. 25 красавіка пачаўся Кіеўскі паход.

— Пілсудзкі атакаваў на поўдні. Рушыў на прапрамку Кіева, тады як савецкія сілы пад камандаваннем Тухачэўскага канцэнтраваліся ў Беларусі.

— Ён не памыліўся. Польска-украінскі наступ на Кіеў пачынаецца 25 красавіка. Двумя днёмі раней Пілсудзкі атрымлівае данія-

Войны, як і партыя ў покер, не выйграюцца з дапамогай аднаго люстэрка, для перамогі патрэбны яшчэ моцныя карты.

сеньне радыёразьведкі, што ў раёне Віцебск—Ворша—Полацак праслуходзянае зарэгістравала піць новых бальшавіцких радыёстанцый, размешчаных у глыбокім тыле. Тады яны яшчэ не працавалі, толькі ўтварылі сетку. На наступны дзень Вярхоўны галоўнокамандуючы даведаўся, што там дзейнічае ўжо на піць, а дзесяцца станицы — што, з усяго відаць, съведчыла пра два камандаваныя армій і калі вясмы дыўзій. Гэта быў новыя сілы Тухачэўскага, які таемна групаваўся для вайны з Польшчай. Пілсудзкі вырашыў перашкодзіць гэтаму, нягледзячы на то, што 25 красавіка пачалася ўкраінская апэрацыя. Польская легіёны мусілі ўдарыць па арміі Тухачэўскага — мэтад пакровага наступлення з поўдня ў паўночным напрамку. Галоўны наступ у Беларусі меўся пачаць 17 траўня з поўдня на поўнач у кірунку Магілёва, Воршы, а можа, і Полацку. Атакаваць мусілі атрады, згрупаваныя на поўдні Беларусі, а таксама выслабленыя з кіеўскай апэрацыі і перамешчаныя чыгункай. Тухачэўскому давілося ў тады адбіваць атаку з тылу, і ён атрымліўся б у цікім становішчы. Аднак, рэагуючы на трагічную ситуацію на поўдні, галоўнокамандуючы Чырвонай арміі Сяргей Каменец пачаў спачвіць драматычныя дэпэшы Тухачэўскуму. У іх загадвалася неадкладна атакаў палікаў, каб палегчыць становішча ва Украіне. Тухачэўскі трохі марудзіў, казаў, што негатывы, што атрады не ўспелі падтрымава-

Працоўнікам камандаваў Тухачэўскі, пазней адзін з найвыдатнейшых савецкіх тэарэтыкаў вайны. Разам з ім у шэршагах Чырвонай арміі змагаеца калі 30 тыс. дасвідчаных царскіх афіцэроў, дывізій і арміямі камандуючыя выпускнікі царскай Акадэміі Генштабу. Армія нядзярнна ўзброчна і аснашчаная — у Расеі падрышшаму напоўніцу працоўці збудаваныя пры дапамозе французу перед 1914 г. фабрыкі па вытворчасці зброі і амуніцыі. Да таго ж у рассейцаў багатыя досысед, назапашаны ў баражы з інтэрвэнцыямі. А ў Польшчы вырабляліся толькі штыкі і карпусы гарнатаў, усё астатнай траба было завозіць, а пастаўкі зброі блякаваліся заходнезўрапейскімі камуні-

Польскі самалёт узору 1920 году.

ныя, бракуе амуніцыі, але рушыў.

Савецкая атака распачалася 14 траўня. Да пачатку польскага наступу не хапіла трох дзён. Можа, гэтыя тры дні вырашылі лёс незалежнасці Украіны. Норман Дэвіс напісаў: калі б польскае наступленне пачалася раней, гісторыя магла бы пайсці па-іншаму.

Спыніць «Непераможную армаду»

— Пілсудзкі недацапні ѿсаўцесцю Расею?

— Ён ведаў, што гісторыя дае яму ўнікальны шанец разыграць украінскую карту і тым самым гарантаваць польскую незалежнасць на дзесяцігоддзі. Перад ім толькі стаяў выбар, рыхынуць ці кацы, нічога ня рабочыя. Ён рыхынуў.

— Ці мела Польшча шанцы ў жніўні 1920 г., калі армія Тухачэўскага падышла да Варшавы?

— Усе ацэньвалі іх як невысокія. Агульныя ваенны патэнцыял абедзвою дзяржаву летэту 1920 г. не даваў Польшчы шанцаў. Расея — 5 млн чалавек пад ружком, Польшча — 900 тыс. Розніца ў колькасці непасредна на польскім фронце не была вялікай, але Расея мела велізарную рэзэрву. Польская армія адступаў. Небываўлы маштабы набыло дэзэртэрства. Тысці польскіх жаўнеру, набраныя з сялян, дэзэртавалі. Яны ўцікалі на жніво.

Былі легендарныя студэнты ды гімназісты, якія ў жніўні 1920 г. пад Радзімінам герайчна ўтрымлівалі бальшавіцкі атрады. Яны быў наікраваны на фронт адразу пасля прыбыцця. Калі дасвідчаныя афіцэры знаходзіліся ў бой 16-гадовых падліткіў, эта са спараду крытывичная сітуацыя.

Працоўнікам камандаваў Тухачэўскі, пазней адзін з найвыдатнейшых савецкіх тэарэтыкаў вайны. Разам з ім у шэршагах Чырвонай арміі змагаеца калі 30 тыс. дасвідчаных царскіх афіцэроў, дывізій і арміямі камандуючыя выпускнікі царскай Акадэміі Генштабу. Армія нядзярнна ўзброчна і аснашчаная — у Расеі падрышшаму напоўніцу працоўці збудаваныя пры дапамозе французу перед 1914 г. фабрыкі па вытворчасці зброі і амуніцыі. Да таго ж у рассейцаў багатыя досысед, назапашаны ў баражы з інтэрвэнцыямі. А ў Польшчы вырабляліся толькі штыкі і карпусы гарнатаў, усё астатнай траба было завозіць, а пастаўкі зброі блякаваліся заходнезўрапейскімі камуні-

стичнымі рухамі, прафсаюзамі. Баставалі докеры ў Гданьску, транспарт блякавалі Нямеччына і Чэхаславаччына.

— А сувязь?

— Уласна, гэта адзін з козыраў: кожная дыўзія мае ў распараджэнні канец тэлеграфнага дроту. Тэлеграфныя перагаворы нельга падслухаць, у адрозненіе ад дыёкарэспандэнціяў, хіба што працоўнік падключыца непасрэдна да лініі.

Выкарыстаны шанец

— Яшчэ да 13 жніўня 1920 г. здавалася, што мы прайграім?

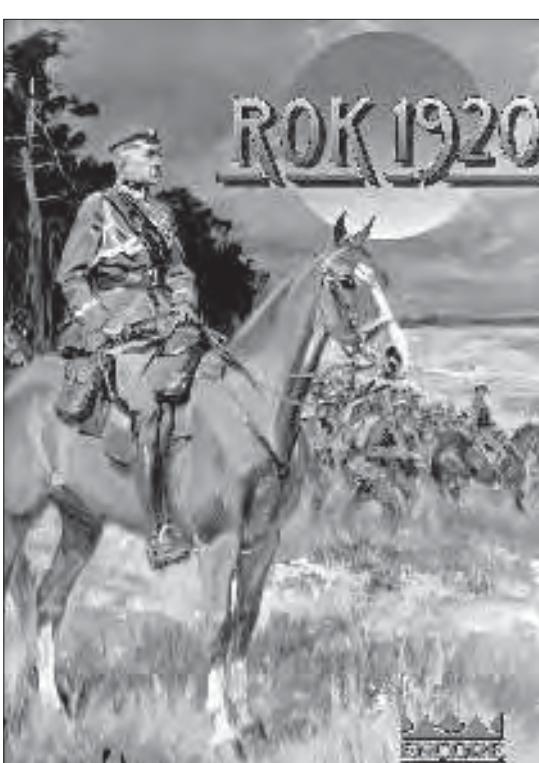
— Таму Польшча, наступерак пазыцыі Пілсудзкага, і згадала ся на прыніжальная ўмовы міру. Гаворка ішла пра хвіліну перадыху, пра часовая перамога'е, пра затрыманыя чырвонахі. Эзэці прэзыдэнт Томаш Масарык песьцерага Захад ад удзелу ў абароне Польшчы — справа гіблія і «гэта толькі зынічыць аўтарытэт вялікіх дзяржаў».

— Якое значынне мела ўтрыманыя армія Тухачэўскага пад рукоўствам Варшавы 14—15 жніўня?

— З пункту гледжання малярнага стану польскай арміі — вельмі важнае. Таксама гэта дало Пілсудзкаму час на падрыхтоўку кантранаступу, які рушыў з-над Вілені. Лёс вайны вырашыўся пад Вілені, а не пад Радзімінам. Параза не зрабіла вялікага ўражання на савецкую камандаваныню. Рәсейцы падрыхтавалі чарговую атаку. Варшаву з поўначы абкружалі тры рассейскія арміі: III, XV і IV, а таксама конны корпус Гая Бжысьцкія, што меліся паўтарыць манэўр І. Пас-

**Алег Латышонак:
Беларусь на сваім баку**

Цывільнае беларускае насельніцтва ў гэтым вайне ня брала нічыго боку. Дыялагладзідзе было, многія людзі яшчэ не павярталіся ў родныя мясыціны з бежанства. А нацыянальныя съедамыя беларусы, асабліва зь Беласточчыны, ваявали за БНР у арміі Булак-Балаховіча, адагналі бальшавікоў як за Мазыр. І былі пасля разброеныя палікамі. Многія балаховічы разам з мясоўскимі сялянамі потым у 20-я бралі ўдзел у БНРаўскай партызанскай пушчы.

Польскія плякаты.

кевіча 1831 г. і, перайшоўши Віслу, атакаваць Варшаву з захаду. Нічога не было перадвізначені. Падрыхтаваная Пілсудзкім контратака з-над Вепши 16 жніўня, якая ў канчатковым выніку разбіла фронт Тухачэўскага, была манжуром крайне несбісцім. Ён атакаваў, праўда, слабыя савецкія групоўкі — Мазырскую группу. — але ў любы момант у тылу і крыло яго войска могла ўдарыць Першая Конная армія.

— Чым была Конармія?

— У той час гэта была найлепш аснашчаная адзінка Чырвонай арміі. Конная армія — гэта былі не толькі казакі і ташчанкі, але і цудоўная артылерыя, авіяразведка, бронецигнікі. Ідуши на польскі фронт, Конная армія налічвала звыш 30 тыс. чалавек, у тым ліку 16 тыс. лінейных салдатоў, так званых шабель. Яна мела трыцаць паліевых радыёстанцый — больш, чым уся польская армія. Гэта давала ёй магчымасць падрыхтываць сувязь і ўзаемадзеянне ў руху, а рух быў як козірам. Конармія выкарыстоўвала найноўшыя дасліженія шыфравання ў радыётэлеграфіі: спэцыяльнае абазначэнне квадрату малап, кроптотыпічны дывізій, часта зъмяняла пазыўныя радыёстанцы. Усё гэта абцяжарвала ўзлом шыфраў і чытаць яе карэспандэнцы. Але палкі з гэтым справіліся.

— Ці складалі нейкія шыфры асаўлівую цяжкасць для польскай разведкі?

— Польскае бюро шыфраў мае ў распрадажэнні калі ста шыфраў, узламаных і здабытых падчас вайны 1919—1920 г. Былі шыфры лягчайшыя і цяжкайшыя. Цяжкай за ёсё было ўскрыць систэмы з так званымі гамафонамі — дубляванымі

Пад канец вайны польскія шыфравальшчыкі разгадвалі расейскія дэпэшы хутчэй, чым самі расейцы.

шмат разоў абазначэннямі для кожнай літары, камбінаванымі літарна-складовыя систэмы. Для іх нельга было прымяніць згаданы вышыт мэтад даследавання частаты літар. Цяжка было разгадваць камбінаваныя систэмы, заснаваныя на адначовым выкарыстанні кодаў і шыфраў. Нагадаем, у кодах групай лічбы замяняюцца цэлыя слова, у шыфрах — асобныя знакі (літары і лічбы) ці склады. Урэшце, расейцы ўжывалі мэтады падвойнага шыфравання. Вельмі складаным быў шыфр савецкай сеткі шпіёнажу, які высыпалі праз агентаў паведамленны з тэрыторыі Польшчы, — між іншым, адзін з ключоў абаўпраўляў на фрагмент «Варшавікі»; але шыфры гэтай сеткі таксама быly ўскрытыя.

Сталін меў свае пляны

— На руку Пілсудзкаму ў жніўні 1920 г. былі і перші мік камандаваннем Паўднёва-заходніх фронті і Тухачэўскім. Ці была справа толькі ў асаўствім канфлікте паміж каміса-

рам гэтага фронту Сталінам і Тухачэўскім?

— Прычыны былі глыбейшыя. Войскі Тухачэўскага — гэта армія

У першую шлюбную ноч пані Срокі нарадзілася новая польская школа кроптааналізу.

тэхнократычная, стварэнне Троцкага, аўтара ідэі арганізаціі Чырвонай арміі пры дамамозе царскіх генэралу і штабісту. — словам, прафэсіянал. На Паўднёва-заходнім фронце дамінавала так званая царыцінская група: бальшавікі камандзіры, што бралі ўдзел у абароне Царыцына ад «белых» казакоў. На абароне Царыцына збудавалі свае легенды Сталін, Варшавылаў, Будзённы. Шмат хто з афіцэраў паўднёвага фронту — уніт-афіцэры царской арміі. Яны не для таго рэзали ў 1917 г. сваіх камандзіраў, каб служыць у Чырвонай арміі пад камандаваннем быльных царскіх афіцэраў — Каменева, Лебедзева й Тухачэўскага! У Сталіна таксама быly іншыя пляны ў дачыненіі да Польшчы.

— Якія?

— З Тухачэўскім ішоў рэвалюцыйны ўрад з Фэліксам Дзяржынскім і Юліяном Мархлеўскім на чале. Яны лічылі, што Польша зробіцца чартговай савецкай рэспублікай. Частка ўраду, што адказвала за ідэалётнію, была дужа здзілена: насуперак тэорыі камунізму польскія рабочыя і сяляне змагаюцца на фронце і не пераходзяць на бок чырвоных.

У сяю чаргу Сталін у чэрвені піша Леніну, што Польша «не заслугівае бытава горнай далучэння да Савецкай Расеі ў якасці рэспублікі», і прапануе зрабіць яе савецкім сатылітам. То бок для яго гэта нібыта каляніяльная вайна.

Гэта была жорсткая вайна. Палкі не былі анёламі, але Конная армія вяла татальну вайну. Казакі рэдка бралі палонных. Яны забілі палонных у Жытоміры, у захопленым Бярдзічаве спалілі палавыя шпіталь разам з шасьцістамі паранснымі і персаналам.

Сталін спаборнічае з Туха-

чэўскім і за тое, што панясе падходні рэвалюцыі ў Эўропу. Калі Тухачэўскі павінен захапіць Варшаву, дык Сталін хоча здабыць іншыя важныя горад — Львоў. Калі Тухачэўскі павінен прынесці рэвалюцыю ў Німеччыну, дык Сталін з Будзённымі хочуць прынесці яе ў Вугоршчыну і Аўстрыю. Таму Будзённыя пад упывам Сталіна ігноруе загад ісцьні на Варшаву. Ён не падпрадкоўвае Тухачэўскому.

— Гэта гісторыкі ведаюць...

— Але яны не ведаюць, што Пілсудзкі выдатна ўспеўдалімілі гэту ситуацыю. Есьць дакумент, датаваны 19 жніўня, які даводзіць, што ўсе супяречнасці ў вярхах савецкага камандавання адносіўшыся да пурочнік Кавалеўскі і інфармаваў пра их непасрэдна начальніка дзяржавы.

«І перакладалі на мову павахаў»

— Але ж расейцы напіралі на Варшавскай бітве таксама мелі сваю, і досьць пасынкую, разведку. Што яны ведалі пра падрыхтоўку Пілсудзкага?

— Многае, але не ёсё. Пры заўбітых у ваколіцах Дубенскі афіцэр-сувицісту маёру Драйбускаму знойшлі загады перагрупаваньня польскіх войск Трэцій і Чатвертай арміі над Вепшам. Гэта было апісаные падрыхтаванага Пілсудзкім кантранастаўту.

— Тухачэўскі павёў сябе бесклапотна і інфармацию пакінуну без увагі?

— Так апісалі гэтую супяречную гісторыкі. Тухачэўскі недацані ѿ польскага ўдару і зацягнула позна даў загад адступаш.

Затое гэта асаніла польская камандаванье. У 1921 г. начальнік Генэралнага штабу генэрал Уладыслав Сікорскі адзначыў пурочніка Кавалеўскага Крыжам «Virtuti Militari». Пры гэтым сказаў яму: «Гэта за вайну» — і падміркіў.

— Паручнік Кавалеўскі пасля яго пасыльня праслухоўваў што-небудзь яшчэ?

— Яго падначаленымі кантралівалі расейскую дыпламатычную карэспандэнцыю падчас Рыскай канферэнцыі ў 1921 г., а ён сам зрабіўся начальнікам разведкі камандаванні абаронны плебісіту ў Сылезіі і ўзначаліў разведку III Сылезскага паўстання — там, хутчэй за ёсё, змайсціўшы з ўзломамі німецкіх шыфраў. А з 1923 г. ён ужо ствараў кроптографічную службу ў Японіі. Атрымаў наўйышэйшы орден імперыі — орден Узыходзячага Сонца V класы. Праз пэўны час Польшча сумесна з Японіяй ажыцьцяўляла праслухоўванне радыёграм савецкай Расеі з тэрыторыі Маньчжурыі. Гэтае супрацоўніцтва польскай і японскай разведак прыносила плеёнават на гады Другой сусветнай вайны. Польскія разведчыкі пракарыціўшы ў дыпламатычных прадстаўніцтвах дзяржавы Маньчжу-Го, кантроліраванай Японіяй, а дыпламатычныя каналы японскага ата-

шэ ў Бэрліне служылі для перасылкі польскіх разведпаведамленняў у Швэцію і адтоль у Вялікабрытанію.

— Відаць, Кавалеўскі кенска даў рады арганізаціі японскай кроптографіі, бо японцы амэрыканскіх шыфраў не ўзламалі.

— Але японцы хвалявали тады шыфры савецкія. Амэрыканцы здзесь шыфравалі і дадаткова перакладалі на паміраючу мову індэйцаў наваха, не падобную ні на якую іншую мову. У арміі ЗША служылі індэйцы з гэтага племені. Яны так цаніліся, што да кожнага з іх прыстайліся індывідуальны разведчык. Ни толькі для таго, каб іх ахоўваць, але і каб забіць, калі была рызыкі, што перакладчык можа трапіць у рукі ворага.

Яны дапамаглі расшыфраваць «Энігму»

— Наколькі тое, што польскі разведка работала ў 1920-я, яна пульпівалася на дзеянісцкіх польскіх кроптолягіях, якія расшыфравалі «Энігму»?

— У канцы 1920-х у Познанскім універсітэце распачаўся набор людзей, якія валодалі німецкай мовай, малі думы на польшчы і адначасова былі выдатнымі матэматыкамі. Сирод іх апынуўся Мар'ян Раеўскі, Генрык Зыгальскі і Ежи Ружыцкі. Вядома, што ўжо з пачатку 1920-х польскае Бюро шыфраў намагалася ламаць німецкія тэхнічныя трансплазыціўныя шыфры і шыфры дзвайных дзельнікі. Гэта былі шыфравальныя систэмы, якія адрозніваліся ад расейскіх. Пра ўзлом німецкіх шыфраў сведчылі хоць бы просьба аб дапамозе ў гэтай сферы, скіраваная ў Францыю на пачатку 1920 г.

— Ці сутыкаліся будучыя ўзломшчыкі кодаў «Энігмы» з супрацоўнікамі Бюро шыфраў часоў польска-бальшавіцкай вайны?

— Несумненна.

— Пасыехі польскіх кроптолягі не засыралі ад пары з 1939 г.

— Войны, як і партыя ў покер, не выйграюцца з дапамогай аднаго лястэрка, для перамогі патрэбныя яшчэ моцныя карты. Як бы там ні было, расшыфроўка «Энігмы» дапамагла хаўрусьнікам выйграць вайну.

Павадле
«Gazety Wyborczej»

ІМГНЕННАЕ ФОТА

Апошняя сустрэча са Скрыганом

Напярэдадні 100-годзіўдзя з дня нараджэння Яна Скрыгана прыгадалася апошніе спатканыя з ім. Піша Уладзімер Содаль.

Зъ дзядзькам Янкам я мей не адну сустрэчу. Апошні раз спаткаўшыся 19 кастрычніка 1988 году позна ўвечары па паштамту, на трапейбусны прыпынку. Мы вярталіся з першага ўстаноўчага сходу «Беларускага мартыралёту». Усе былі ўзрушэнныя на яго. Такой падзеі, таго ўзрушэння на я, ні ён за сваё жыццё ні памятаем. «Такая рашуча сцяць, такая рашуча сцяць! — адно

казаў ён. — Ане! Такога мы і ў 20-я гады не ведалі, — працігваў у трапейбусе. — Гэта ж так съмела адхілілі ад мікрофона цэкоўца».

З намі ў трапейбусе ехала і Ганна Сурмач. Праз усю дарогу мы адно толькі дзяліліся ўзражаныні ад гэтага сходу. «Я шчасливы, — казаў Янка, — што дажыў да гэтай пары...»

Больш пра сход ён не гаварыў, але павачах было відаць: узрушаны ён быў моцна. Мусіць, ехалі і згадаў, якія мужчыны былі Васіль Быкаў, Зянон Пазняк. Больш за ёсё яго, позу, узімлі, як яны не дазволілі камуны з ЦК саўцаў сход, адціснулі яго ад мікрофона. Тагога яшчэ ніколі не было, каб некты да запярчай цэкоўца».

Уладзімер Содаль

Сквэр Сястры

УЛАДЗІМЕР НЯКЛЯЕЎ

Непадалёку ад чыгуначнага вакзала ў Менску, на рагу вуліц Ленінградскай і Свярдлова (некалі Каломенскай), стаіць бронзавы хлапчына. Франтаваты, фацэтны: з кудзеркамі пад брылём кепкі, з расшіленым верхнім гузікам кашулі пад караненкай куртачкай, пры фарсістым гальштуку... Стоічы ўзбоч ходніка і хітравата прыкошаючыся, ён працягвае руку, нібы нешта ці то прапануе, ці то просіць — і ў пальцах ягоных часцікам дыміць цыгарка: прахожкыя, дурэоны, частуючы. Мінаючы яго па дарозе з вакзalu дахаты, я і да просьбаў, і да прапановай ягоных быў абыякавы, пакуль Леанід Дранько-Майлюк не прыдумаў, што хлапчына гэты — Ваці Браніславец. А ў сквэрку, гнуткая і плаўная, бронзавая на бронзавай лаўцы, — Маня Ірмалевіч. У капялошыку, трохі фривольная, але што ж: часы змыніліся...

Наўрад ці скульптар ці архітэктар, займаючыся гэтым куточкам гарадской прасторы, думалі пра тое, каб выявіць у бронзе герояў раману Кузьмы Чорнага «Сястра». Хоць гэта якраз тут, калі вакзалу, дзе была шырульня былога камісара Абрама Ватасона, які «парамунеў, голяты разумныя твары», і пачынаеца дзяя раману. Побач з гэтым сквэркам, тады Каломенскім, у доме, дзе гаспадары Радзівон Цівунчыкі, які жыў «выключна па сваіх прыватных спраўах», казаў усім «ганарова дзікую» і даводзіў: «Мы ўсе павінны быць народныя людзі». Тут завязаўся вузел сножкту, тут скрыжаваньне, на якім съходзіліся і разыходзіліся героі раману — аднаго з найлепшых твораў беларускай прозы. Ён і ў сусветнай прозе далёка ня горыши, праста не заняў (ні лёс, ні склалася) належанс яму месца.

Янка Брыль называў яго «месцамі геніяльнім». Ну, калі месцамі, тады большымі, бо ў ім нават эпізадычныя (нават без імені) персанажы вылісаны, як харкторы. Вунь мужык на хутары з «тварамі абетранымі, нағоленімі», з власамі, якія «густа шчачаліліся да самага каўніра салдацкае сарочкі», у шапцы са скурнымі брылём, якую ён ніколі не здымася, сядзіць сабе з поля прыйшоўшы і плуга нацягайшыся, самакрутку курыць і разважае:

«Яно вядома, што ніхто ня

Андрэй Паняшев

можа ведаць, што напіярод будзе. Кажуць, што ў ста год на зямлі з'яўляеца адзін чалавек, які ведае напіярод, што на зямлі будзе. Дык ішыші зі іх сядзіць сабе руکі склаўшы ды глядзіць, як яно ўсё робіцца так, як ён прадбачыў, а ішышы паглядзіць — дык жа яно нешта на так, як яму здавалася. От тут ён і пачынае арудаваць. Каб, канечнае, было па ягоным...

Можна сказаць, моцныя ёсьць людзі на съвєце...

Пакурыўшы і паразважаўшы гэтак, ён «паволі падлажыў не-

дакурак пад падэшву бота на

падлогу і раздущыў яго; пасля адышоўся да парога і плонуў церас парог у сенцы».

Га...

Ваці Браніславец жыў з пытаньнем: «Я чужы ўсяму съве- ту?!»

Недзе тут, калі вакзалу, Маня Ірмалевіч разыўталася зі ім...

У аддзеле ляндшафтнай архітэктуры (пры Менскім гарыканкам) мне назвалі імя скульптара (У. Жбанаў) і архітэктара (Б. Юрцін), якія працавалі ў бытых Каломенскім, а цяпер Міхайлаўскім сквэрку. На пытаньне

пра назвы скульптур адказалі: «Мужчына» і «Дама на лаве».

Дык чаму б на даць ім імёны?.. І сквэркі, які, па сутнасці, назывы ня мае, а Міхайлаўскім называеца толькі таму, што прылягае да Міхайлаўскага (?) завулку, не назваць сквэркам Сястры?.. У гонар Кузьмы Чорнага і ягонага бліскучага раману.

— Дзе спаткаемся, Ваці?

— У сквэрку Сястры.

Пасядзізм, пакурым, паразважаем... Моцныя, можна сква- заць, ёсьць людзі на съвєце.

Самуэль Бэкет, «У чаканыні Гадо»

Кніжка пабачыла съвт у выдавецтве «Логінава», накладам 200 асбонікай. Як перакладык гэтай п'есы, а таксама вялікі аматар Бэкетавай творчасці, заахвочаю ўсё тэатры далучыцца да съвтавання 100 год з дні народдзіні Бэкета ў 2006 годзе. Гэты выдатны юбілей ёсьць добраі нагодай, каб

ушанаваць творчасць нобэлеўскага лірўята выстайліннем найбольш вялікага дзяячу дзяртві башкі тэатра абсурду: «У чаканыні Гадо».

Спадзяюся, што наступны год стане спадрэчным съвтам драматургіі і творчасці Бэкета ў Беларусі.

Віталь Воранаў

Альбіно / Ред.-ізд. В. Жылко. —
Лунінец, 2005. №49—50; №51—52. —
100 экз.

У нядайных выпусках адзінага ў Беларусі пэрыядычнага выдання для шахматных кампазітараў апублікаваныя рапартажы беларускіх творцаў аб удзеле ў замежных слаборніцтвах, звесткі аб камандным першынстве краіны, крытычныя агляды «Стартавай клясыфікацыі РБ». Бюлетэнь адкрывае новыя імяны ў галіне кампазыцыі.

ВР

АДАМ
ГЛЁБУС

Невялікае пра вялікіх

Тыцыян і тытанізм

Чытанчы прозвішча Tiziano, выпадкова прачытаў Тытано! Можа, з падобнай памылкі прачытаць і пайшоў выраз «тытаны Адраджэння» і далей «эпоха патрабавала тытанаў, і эпоха нарадзіла тытанаў». Так, эпоха Адраджэння нарадзіла Тыцыяна, Леанарда, Рафаэля, а наш час постмадэрнізму можа нават вызначыць, хто з іх большы тытан.

Рубэнс і надзіманье

Рубэнс, піщучы карынты, надзімаў шчокі. А як іншакі намаляваць такіх надзымутых жанчын і анейлай, таких круглашапады прыгажуну з круглашкімі дзецымі? Ты паспрабуй надзымуць шчокі, нібыта пускаеш бурбалкі ў вадзе, і скажы Пітэр (бурбалка) Пауль (бурбалка) Рубэнс (дзве бурбалкі). Удалося? Вядома, бо ў Рубінса нават піты мезэнцы ўтыя надзымутыя. Калі Леанарда параўноўваў жыцьцё з пльсеньню, дык Рубэнс з бурбалкамі, без сумніваў.

Кранах і вузлаватасць

Кранах-старэйшы сваіх людзей нібыта выточваў з вузлаватага дрэва, такія яны ў яго непразрыстыя, такія чала-чалавечныя, што жах бярэ.

Сурбаран і Хрыстос

Гліджы на «Хрыста на крыжы», напісанага Сурбаранам, і бачу на змучанага чалавека, што бязвольна абіс на крыкы, а размах крылаў Божага Духу. Дух лунае, а я чую блузнерскае пытаньне: «Ці ёсьць дзе карпіна «Хрыстос зрынуты?»»

Т'епала і Хрыстос

Калі Хрыстос выгнаны з храму гандліроў, ён чӯй звон сребра, за якое і будзе прададзены. Маё назіранье пашырэдзіў Т'епала. На палатне «Выгнаныне з храму», дзе падобны да Юды гандлір ляжыць з разьбітым носам калі місы з грашымі.

Каналета і Гуліэр

На палатне Каналета намаляваны горад ліліпутаў. У Каналета ўсе краівыды — з гарадамі ліліпутаў. Калі ягонай Вінзы ў мініятуры чакаеш прыхода Гуліэра. Чакаеш, чакаеш і раптам разумееш, што ты сам той Гуліэр. Так у Барсэлёнскім акварыоне з акуламі ты таксама ператвараеесь ў Гуліэра, толькі не ў Ліліпутіні, а ў Валатаве.

Вэллескес і пёры

Стравусінны пёры, упленены ў валасы глюганосай інфанты і намаляваны пэндзлем Вэллескеса ў XVII стагоддзі, дагутль варушацца. Ты сыходзіш з музею-манастыру Пэдральбэ, а яны застаюцца, каб пакалыхвацца ад лёгкага дахання наступных гледачоў.

Па традыції ў лістападзе праходзіць аўтарытэтная цырымонія «MTV Europe Awards». Сёлета яна прайшла ў Лісабоне.

Гэтым разам у модзе спакойныя съпевы съціплаға Крыса Марціна, «Coldplay» і панк-опера «American Idiot» ад «Green Day». На хвалі папулярнасці працягваюць тримаца Робі Ўільямз і майсаныя персанажы з «Gorillaz».

Пераемнік «Radiohead» і Брэда Піта

Сем год таму хлопцы з «Coldplay» граві ў гуре «Starfish», што з размоўнай ангельскай пекладаеца не іначай, як «анальная адтуліна», па зашмаліцаўшым ангельскім падах за так. Ціпер яны зібраюць стадыёны, а іх албомы — лідэрны ў ўсходніх і амэрыканскіх чартах. Лішні раз шаленую папулярнасць «Coldplay» засвядчыла цырымонія «MTV Europe Awards» у Партугальі. Брытанскі квартэт атрымаў дзіве прэстыжны ўзнагароды — «Найлепшая кампазіцыя» і «Найлепшы выканануцца ў Вілікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі». Лідэр гурту Крыс Марцін у інтарвю часопісу «Rolling Stone» сфармуляваў дзіве свае звышмыты — намагацца быць вартым пераемнікам «Radiohead» і ня менш вартым пераемнікам Брэда Піта (ジョンカ Крыса — Гінэт Тэлтрой).

Рэдкі выпадак — брытанскі рок-гурт займаў поспех ве ўсім сьвеце: іх любіць і ў Японіі, і ў Амэрыцы (дзе за першы тыдзень продадзіў іх альбом «X&Y» разышоўся накладам у 773 000

Брытанскі квартэт «Coldplay» атрымаў сёлета дзіве прэстыжны ўзнагароды MTV.

асобнікаў). Дый К.Марцін — нетыповы рок-музыка: рэдка дазваліе сабе скандальная выказванія, добры сем'янін і съцілы творца (ня тош што ў маладыя гады). «Мы — купка таленавітых плягітараў. Усе нашы песьні напісалі раней іншыя, праста мы іх крыху перарабілі», — кажа лідэр «Coldplay».

Самы папулярны выпівока

Робі Ўільямз заўседы слабадзячае ўпэўнена — ён стаў зоркай яшчэ ў школьным узроўні, калі зініўся ў тэлесэрыяле, у 16 год сіпявай у папулярным бой-гурце «Take That». У 22 гады Робі пачаў сольную кар'еру. На

сёлетнім «MTV Europe Awards» ён на трэці раз быў прызнаны найлепшым ўсходнім выканануцем, а яго апошнім альбомом «Intensive Care» на мінульым тыдні лідзіраваў у 16 чартах ва ўсім сьвеце.

Уільямз стала прысутнічае і на старонках жоўтай прэсы: ужо амаль 10 год журналісты жывава амбікроўкоўца: яго проблемы з алькаголем і наркотыкамі.

У намінацыі «Найлепшы гурт» перамаглі «Gorillaz» — хлопцы, якія ў свой час скакысталі карыснымі здабыткі наукаўцаў-тэхнічнага прагрэсу і стварылі цалкам віртуальны праект з майсанымі персанажамі-музыкамі. Хоць імёны музыкаў ужо даўно рас-

Пераможцы MTV Europe Awards 2005:

- найлепшы съпявак — Робі Ўільямз;
- найлепшая съпявачка — Шакіра;
- найлепшая група — «Gorillaz»;
- найлепшая рок-група — «Green Day»;
- найлепшы хіп-хоп выканануцца — «Snoop Dogg»;
- найлепшы альтэрнатыўны выканануцца — «System of a Down»;
- найлепшы рым-энд-блюз выканануцца — Аліша Кіс;
- найлепшы поп-выканануцца — «The Black Eyed Peas»;
- найлепшы выканануцца ў Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі — «Coldplay»;
- найлепшая песня — «Speed of Sound» («Coldplay»);
- найлепшы альбом — «American Idiot» («Green Day»);
- найлепшы навічок — Джэймз Блант;
- найлепшы відзякліп — «Believe» («The Chemical Brothers»).
- Спецпрыз «Вызвалі свой розум» — Боб Гэлдаф.

Крытыкі, ад «Gorillaz» заўсёды будзе адбівача таямнічы цену.

Вострасця яльнасць і зноў у модзе

«Green Day» зівярнулі на сябе ўвагу на толькі ту, што прадстаўлялі амэрыканскую панк-музыку. Іх новая праграма пад красамоўнай назвай «American Idiot» была прызнаная «Найлеп-

шым альбомам году». Але яны не съяўляюць пра нянявісьць да Буша, як гэта робіць шмат якія амэрыканскія панк-групы. Суражная форма падачы — панк-рок-опера — съведчыць пра іх шырэйню погляду. У «American Idiot» больш спачування сваім сутрагадзянам, чым нянявісьці да вышэйшых чыноў. Спектар праблем, што ўздымае «Green Day» — ад атуплення чалавека праз СМІ да пошуку прычын канфлікту ў Іраку.

Сярод пераможцаў «MTV Europe Awards 2005» аказаўся яшчэ адзін гурт, які ў сваёй творчасці ўздымае сацыяльныя праблемы. У намінацыі «Найлепшы альтэрнатыўны выканануцца» перамогу атрымалі хлопцы армянскага паходжання з «System of a Down». Пасля шаленага посыху із альбому «Toxicity» ў 2001 г. яны ўвайшлі ў вышэйшую лігу цяжкай музыкі. Узельнікі групы неаднаразова выяўлялі сваю грамадзянскую пазыцыю — уздельнічалі ў маршах пратэсту дабрачыннага і патофісцкага характару.

Узнагарода групе «The Black Eyed Peas» як найлепшаму поп-практству съведчыць пры змены прыярытэтам у гэтым кірунку. Зняўленне першага гіта гэтай групы ў музычных крытыкаў энтузізму на вылікала, але музыкі пайшлі далей за гангстэр-абсцягі. І ў выніку толькі выигралі: у іх музыцы знайшлося месца на толькі манетоннаму хіп-хопу, але і фанку, соўгу і нахват этна-матывам.

Сяргей Будкін

СПОРТ СЪЦІСЛА

Вінікі футбольнага сезона

5 лістапада завяршыўся 15-ты чэмпіянат Беларусі па футболе ў вышэйшай лізе. Канчатковое разымеркаванне каманды ў турнірнай табліцы наступнае: «Шахтар» (Салігорск) — 63 пункты, «Дынама» (Менск) — 50, МТЗ-РПІА (Менск) — 49, «Тарпеда» (Жодзіна) і БАТЭ (Барысаў) — па 47, «Дніпро-Трансмаш» (Магілёў) — 43, «Гомель» — 39, «Дынама» (Берасць) — 36, «Нафтан» (Наваполацак) — 33, «Дарыда» (Ждановічы) — 29, «Лякаматыў» (Менск) — 26, «Неман» (Гродна) — 24, «Зорка-БДУ» (Менск) — 14, «Славія» (Мазыр) — 11. Вышэйшую лігу пакінулі «Зорка» і «Славія», ім на змену прыйшли «Лякаматыў» (Віцебск) і барабарскія «Белшины». «Шахтар» на наступны год выступіць у кваліфікацыі Лігі чэмпіёнаў, менскія «Дынама» — у Кубку УЭФА, МТЗ-РПІА ў Кубку Інтэртона.

Найлепшым бамбардзірам другі раз запар стаў

форвард «Нафтана» Валер Стрыпейкіс: на яго рахунку 16 мяചоў.

Самсонаў трymае марку

Уладзімер Самсонаў стаў пераможцам турніру «Russian Open» сэрыі «Pro tour» на настольным тэнісе, што прайшоў у Санкт-Пецярбургу. У фінале беларус з лістанада быўграў леташняга пераможцу слаборніцтва грэка Калінікаса Крэні з лікам 4:0. Сёлета ў беларуса гэта другая перамога на турнірах «Pro tour». Першыя быта атрыманы ў студзені ў Харватыі. Да фіналу ў жаночым парным раздзеле дайшлі сёстры Вераніка і Віктрыя Паўловіч. Тут яны саступілі вугоркам Крыстыне Тот і Геаргіне Пота з лікам 1:4.

Мірны на паніжэнні

Няўдалы выступ на турніры сэрыі «Masterr» у Парыжы адбіўся на пазыцыях Максіяна Мірнага ў рэйтынгу Асацыяцыі тэнісистаў-професіяналу. У рэйтынгу, што ўлічвае паказычы спартстуццаў за апошнія 52

тыдні, Мірны апусціўся з 28-га на 35-е месца, у чэмпіёнскія гонцы-2005 — з 33-га на 34-е, у рэйтингу парных гульцоў — з 2-га на 4-е.

Шанец паправіць становішча ў парным рэйтингу ў беларуса ёсьць. 13 лістапада ў Шанхаі пачнешча фінальны турнір сэрыі «Masterr» — «Tennis Masters Cup». Мірнаму ў шэду Юнасу Б'ёркману будуть процістаяць наймаднейшыя пары сьвету — браты Боб і Майк Брайаны (ЗША), беласкурый зымбабвінец Уэйн Блэйк і Кевін Ульт, Марк Ноўлз (Багамы) і Дэйл Нэстэр (Канада), Стэфан Гіз (Аўстралия) і Э́слыл Мудай (ІДАР), Мішэль Ладра і Фабры Сантаро (абодва — Францыя), Леандэр Паес (Індія) і Ненад Зімоніч (Сэрбія).

Паралельна ў Шанхаі пройдзе і турнір наймаднейшых індывідуальных гульцоў. Матцы абіцае паказаць у жывым этры канал «Эўрапорт». Есьць на што паглядзець.

AP, atptennis.com, belapan.com

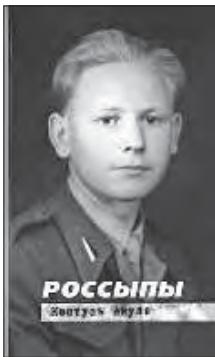

Юры Пукус (на здымку злева) пацвердзіў рэзултаты самага пасылкавага беларускага транзера. Пад ягоным кіраўніцтвам барысаўская БАТЭ ні разу не заставалася па-за п'едэсталам чэмпіянату. Год працы ў МТЗ-РПІА — і каманда з 14-га леташніга месца скочыла на трэцле месца, завялівашы «бронзу». Прыбыло, пабачыў,

АНДРЭЙ ПІКАЕВІЧ

дзе варта быць

ПРЭЗЕНТАЦЫ

У наступную пятніцу, 18 лістапада, у бібліятэцы Дому літаратуры (вул. Фрунзэ, 5) адбудзеца прэзэнтацыя кніг выбраных твораў Кастуся Акупты «Россыпы», прысвечанай 80-гадзю аўтара. Слова пра аднаго з выбітных праdstадаўнікоў літаратуры беларускага замежжа скажуць вядомыя літаратуразнаўцы і пісьменнікі: **Вольга Інатава, Алеся Пашкевіч, Уладзімер Арлоў**... Уходзяць беларускія барды. **Пачатак** а 10-й.

Вандроўкі ў прасторы і часе У серду 16 лістапада адбудзеца творчая суперечка з Уладзімерам Арлоўым з нагоды выхаду ягонай кнігі «Сланы Ганібал». Пачатак а 18-й (вул.- Варвашэні, 8).

Пра Міндоўгу

16 лістапада а 16-й гадзіне ў бібліятэцы Нацыянальнай акадэміі науک адбудзеца прэзэнтацыя кнігі «Міндоў, кароль Літоўскі». Бярэ ўдзел аўтар-укладальнік перакладчык Алеся Жлутка.

КАНЦЭРТЫ

Мацней біце ў бубны

14 лістапада ў Моладзевым тэатры эстрады (вул. Маскоўская, 18а) адбудзеца гала-канцэрт «Барбабіні біт». Удзельнікі: «Apple Tea», «Grig Percussion», «Фестываль», «Symphonic Drive Orchestra», А. Старожук, А. Сагега да іншыя. Пачатак а 19-й. **Музыка Падароўскага**

15 лістапада а 19-й гадзіне ў канцэртнай залі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (вул. Інтэрнацыональная, 30) адбудзеца канцэрт «Іншыя Ян Падароўскі» з цыклу «Польская музыка XX ст.». Уходзяць вольны.

Блюз яшчэ не памेर

16 лістапада ў канцэртнай залі «Менск» (вул. Каstryчніцкая, 5) адбудзеца канцэрт «Блюз яшчэ ў Менску» з удзелам Генадзя Старыкава, Уладзімера Угольніка, Аркадзя Эсікіна, Леаніда Вярэніча, Irapa Sačeviča, Аляксандра Салегі, Irapa Varashkeviča. Пачатак а 19-й. Квіткі: 8 000—22 000.

ВЫСТАВЫ

Беларусь за царскім часам: фота

3 10 лістапада ў Нацыянальным музіі гісторыі і культуры (Маркса, 12) пройдзе выставка твораў з фонду Нацыянальнага музею ў Варшаве «Культура беларускіх земляў на фатаграфіях XIX ст.». Квіткі: 2 000.

ТАНЦЫ

Менская восень-2005

12 лістапада ў Менскім палацы дзіцяці і мадзоды (Старавіленскі тракт, 41) пройдзе Адкрыты рэспубліканскі традыцыйны турнір па спартовых танцах. Пачатак а 10-й.

ТЭАТРЫ

Опера (на сцене Філармоніі)

18 (пт) — канцэрт сімфонічнага аркестру беларускай оперы. **Купалаўскі тэатр**

10 (чц) — «Чысьцікі». 11 (пт) — «Згублены рай». 12 (сб) — «Памінальна малітва». 13 (нед) — «С.В.». 19 (сб), 20 (нед) — «Сымон-музыка».

Малая сцэна

14 (нн) — «Адчыніце кантралеру!». **Тэатар беларускай драматуры**

11 (пт) — «Трыбунал». 12 (сб) — «Нязвязны госьць». 13 (нед) — «Адечванская песьня». 15 (аўт) — «Валінчына». 17 (чц) — «Майстэр галаданьня». 18 (пт) — «Жанчыны Бэрмана». 19 (сб) — «Гауночная цішыня». 20 (нед) — «Адаль».

Тэатар Гorkа

11 (пт) — «Дээтэктар хлуснік». 12 (сб) — «Фінашка». 13 (нед) — «На Залатым возеры». 15 (аўт) — «Выпадковы вальс». 16 (ср) — «Аздыны спадчынікі».

Тэатар лялек

10 (чц) — «Прыгоды ўдалага салдата Шэйкія». 16 (ср), 17 (чц) — «Боская камедыя». 18 (пт) — «Чайка. Спраба прачытаньня».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

«Трыкіні» (218—25—73)

10 (чч) 18.00 — «Pre-party» / hip-hop. 11 (пт) 18.00 — «Pre-party» / «Night Series». 12 (сб) 18.00 — «Pre-party» / «Night Series».

«Bronx» (288—10—61, 103 і 105 — «Velcom»)

10 (чч), 22.00 — dj Kudesnikoff. 11 (пт) 22.00 — «Arabic Thursdays» dj Kudesnikoff, Уладзімір Абакам, эта.

12 (сб) 22.00 — «Bronx» RNB: dj Sezzy (TR). 13 (нед) 19.00 — нядзельны кінасанс.

«Madison» (219—00—10)

10 (чч) 22.00 — «Lady's Thursday». 11 (пт) 23.00 — dj Nice. 12 (сб) 23.00 — dj Nice. 13 (нед) 23.00 — «Staff party». «Цюмю» (206—66—18, 605—25—25)

10 (чч) 23.00 — «RNB Royalty Party». 11 (пт) 21.00 — dj-bar. 12 (сб) 24.00 — dj-bar. 13 (нед) 24.00 — «RED November Tribute»: dj Top, dj Bergamo, go-go disco.

«XX-Ray» (203—93—55)

11 (пт) 23.00 — dj Noche. 12 (сб) 22.00 — dj Top. **«Белая вежа»** (336—70—75)

11 (пт) 23.00 — dj Dee. 12 (сб) 1.00 — dj Alex. 13 (нед) 23.00 — «Second Hand Party II». «Gold Party»: музыка 1980—1990-х ад dj Alex, Verde, Matiz Lemark, Tea.

«Westworldclub» (239—17—98)

12 (сб) 23.00 — dj-bar.

КІНО ў МЕНСКУ

«Аўрора» (253—33—60)

«Місія «Сэрэньція»: 11 (пт) 16.30; 12, 13 (сб, нед) 11.00, 16.30. «Сардчына запрашаем на Рай» (прем'ера): 11 (пт) 18.50, 21.10; 12, 13 (сб, нед) 14.10, 18.50, 21.10.

«Саракагадовы інвітынік»*:** 11 (пт) 16.40, 19.00, 21.20; 12, 13 (сб, нед) 14.40, 16.40, 19.00, 21.20.

«Бярэсьцьце» (272—87—91)

«9-я рота»***: 11 (пт) 13.30, 16.00, 18.30 (ін), 21.00; 12, 13 (сб, нед) 13.30 (ін), 16.00, 18.30, 21.00.

«Дор кіно» (266—35—26)

«Кроў за кроў»*** (прем'ера): 11 (пт) 16.00 (ін), 21.40; 12, 13 (сб, нед) 17.00, 19.00, 21.00.

«Дружба» (240—90—13)

«Браты Грымы***: 11—13 (пт—нед) 19.00, 21.00.

«Гтушки-2: падарожжа на край свету»: 11—13 (пт—нед) 16.30.

БАС

«Сардчына запрашаем на Рай» (прем'ера): 11 (пт) 14.20, 19.00; 12, 13 (сб, нед) 14.20 (ін), 19.00.

«Масква» (203—14—48)

«Місія «Сэрэньція»: 11—13 (пт—нед) 16.30, 21.10.

«Сардчына запрашаем на Рай» (прем'ера): 11 (пт) 19.00; 12, 13 (сб, нед) 14.20, 19.00.

«Мір» (288—22—33)

«9-я рота»***: 11 (пт) 16.00 (ін), 18.30, 21.00; 12, 13 (сб, нед) 16.00, 18.30, 21.00.

«Трымайся да канца»: 11 (пт) 17.30, 21.30; 12, 13 (сб, нед) 15.00, 17.30, 21.30.

«Правілы сіксы-2: хэпі-энд»***: 11—13 (пт—нед) 19.20.

«Перамога» (203—77—66)

Тыдзень нямецкага кіно

«Басанож ка мастаўой»: 11 (пт) 16.50, 19.00.

«Адзін дзень з Эўропе»: 11 (пт) 21.10; 12 (сб) 15.00 (ін), 17.00, 19.00, 21.00.

«Хадзіны замак» (прем'ера): 11 (пт) 14.30; 12, 13 (сб, нед) 13.00.

«Браток медведзяня»: 12, 13 (сб, нед) 11.00.

«Каралі хуткасці»: 13 (нед) 17.10.

«Знамёства з Цукерамі» 13 (нед) 17.10.

«Каралі хуткасці»: 13 (нед) 19.00.

«Навучаныя хлуснікі»: 13 (нед) 21.00.

«Піянэр» (227—64—87)

«Саракагадовы інвітынік»*:** 11—13 (пт—нед) 16.30, 18.45, 21.00.

«Цэнтралны» (200—34—16)

«9-я рота»***: 11 (пт) 13.10, 15.40, 18.20, 21.00; 12, 13 (сб, нед) 13.10 (ін), 15.40, 18.20, 21.00.

«Усё чі нічога»: 11—13 (пт—нед) 11.00.

«Bronx» (288—10—61, 103 і 105 — «Velcom»)

(2c) — кінафільм падвойнай працяглісці

(і) — ігльтонты санс (зінжік 50% для ўсіх гледачоў)

Рэйтынгавыя абмежаванні:

*** — дзеци да 16 гадоў не дапускаюць;

*** — дарослым з 18 гадоў.

18 лістапада ў Варшаве ў кавярні пры Драматычным тэатры (Палац культуры і науки) адбудзеца канцэрт «Беларускі андраграўн», арганізаваны варшавскай суполкай Беларускага аб'яднання студэнтаў. На канцэрце выступіць «N.R.M.». Уваход

бліжэйшым часам. Уваход

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Тэатр

Тэатр юнага гладача

17 (чч) — «Галаванка».

18 (пт) — «Паліяна».

Тэатр беларускай драматуры

19 (сб) — «Воўк-мараплавец».

Купалаўскі тэатр

13 (нед) — «Афрыка».

Тэатр лялек

11 (пт) — «Чароўная лямпа Алладына».

12 (сб) — «Чырвоныя каптуроўкі».

13 (нед), 15 (аўт) — «Чараўнік Смарагдавага гораду».

14 (сб) — «Кот у ботах».

20 (нед) — «Тры парсючкі».

Кіно

«Аўрора»

«Чучак»: 11 (пт) 14.30; 12, 13 (сб, нед) 15.00.

«Піянэр»

«У пошуках Нема»: 12, 13 (сб, нед) 14.00.

«Перамога»

«Хадзіны замак» (прем'ера): 11 (пт) 14.30; 12, 13 (сб, нед) 10.40, 12.50.

«Піянэр»

«Горад чарадзеяў»: 11—13 (пт—нед) 12.00.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

«Знамёства

з Цукерамі»

(«Alles auf Zucker!»).

Нямеччына, 2004,

каляровы, 90 хв.

Жанр: камедыя.

Адназна: 7,5 (з 10).

Шахрай Джэкі Цукер (Гэнрых Хюбхэн) з азартам гуляе ў більяд

— і мае кучу проблем: яго хоча

кінць жонка, сын нацоўвае судо-

вага прыстава, памірае маці. Аднак

спадчыну па ёй былы гэлээрвач

артыма — прыбыў, што памірца

з братам Самуэлем, артадаксальным

габрэем. Самуэль з савацкім кланам

заяўляецца ў кватэру Джэкі, дзе я

пачынаюцца азартныя сімейныя

гульны.

Добрыя нямецкі сімех

піц на більядны чэмпіянат.

Актар Гэнрых Хюбхэн праслаўіўся ў гастронамічнай-гангрэстской ролі «Хукара-злодзея»: ягоны Джэкі Цукер таксама мае сваю більядную жарсыць. Кантрастам глядзіцца Уда Самэл (урол Са-муэла).

Сімех Д.Леві — гэта сімех інтymныя й чалавечныя. Сімех хаваеца за прызнаннем у каханы, за наўганным жэстам падміну і за мас-каю недарэчнай.

Глядчы, прызвычаны да праграмы «Аншлягія», могуць раз-губіцца. Але астатнія выдатна зда-пачынцу.

Андрэй Расінскі

Піць або дружыць

Глускі сіпіч презыдэнта — самы арганальнны ход у гісторыі перадвыбарных кампаній. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

З'яўляючыся да мясцовых жыхароў у Глуску, лідар нацыі паставіў пытаныне рубам: «Хто п'е кожны дзень — за мяне не галасуць. Я з такім сібраваць ні буду».

З часу Перыка гісторыя выбарных дэмакратыйня вяда настолькі сіцынальна з пункту гледжання электаральных перспектыв кроку.

Адпаведна ліпенскім зьвесткам Инстытуту сацыялітэту, 37% беларускіх мужкоў штодня мочацца джалам. Іншымі словамі, гаворка ідзе як мінімум пра 20—25% патэнцыйных выбаршчыкаў. І раптам палітыкі, у якога на носе выбары, добраахвот-

на адмаўлецца ад іх галасоў. Эта тое сае, калі б Буш-малодшы заклікаў янкі: «Хто ёсьць гамбургеры, за мяне не галасуйце. Нагоніце тлушчу, а презыдэнту яго потым згандзі».

Дзіўная таксама цана глускага выбару: або плашка, або сібровства з презыдэнтам. Няўжо любімы кіраўнік сібре з тайкі колькасцю людзей, да якіх вілівіх? Дзіўны ў такім разе ў іх фармат сібровскіх пасядзелак: усе квасіць, а адзін у хакей гуліе.

Моцна падставіўся презыдэнт і ў іншай галіне. Адпаведна з афіцыйнымі вынікамі рэфэрэндуму-2004, бацькаў курс падтрымалі няшмат выбарцаў. Паколькі 100 % альганаўтая наўрад щадоміца завязаць дзеля абстрактнага сібровства з презыдэнтам, то колькасць набраных апазыцый галасоў у 2005 г. лягічна павінна вы-

расыці. Калі ж вынікі, абвешчаныя Лідзей Ярошынай, гэтага не пацвердзіць, во будзе грунт для наезду замежных наглядальнікаў на і так зацюкана беларускі Цэнтравыбаркам.

Адно з двух: або гэты палітык ведае загадзя, што пераможа, або видзе цікавую электаральную камбінацыю. Паколькі выбары ў нас самыя сумленныя і празрывстыя ў сувесце, застаецца другое. Сапраўды, калі прыгледзецца, то крок бацькі не такі ўжо ідэй... прабачце, нелягічны.

Магчыма, презыдэнт намагаеца спраўакаваць апазыцыю на няслушныя дзеяніні. Павёўшыся на гарантаву мульку, народная кааліцыя зробіць стаўку на вакантную праспіртаваную частку выбаршчыкаў і прайнструктует «зуброў» зафігашыць усе сцены графіці: «Хочаш штодзень бухаць — трэба адзінага выбараць!»

О будзе падстава для зведлівых каментараў у праграме «Ў цэнтры ўгаті».

Што да супярэчнасці афіцыйных вынікаў, таксама ёсьць війскіе. Сярэдня доза выпітага згаданы 37%, згідна з тымі ж зьвесткамі НАН, складае 1,5 стандартнай бутэлькі гарэлкі. Як бачым, бяз дзіўных ходак нікік не абысціся. Так што сп-ня Ярошына, камантуючы высокую лічбу падтрымкі АГЛ, можа лёгка парыраваць усе паклённы «Вісын» і «Партнэрства»: адрасатам бацькавага закліку ў Глуску была меншай часткай айчынных алкашоў. Абсалютная большасць, як съедыніцца статыстыкі, кіраюць не адзін, а два разы на дзень.

ЖАРТ

Заходняя Беларусь. Турыст у вёсцы пытается дзеда:
— А где здесь приочки растут?
— А ты их сажаю, генъя грыбочки!
Паводле газеты «Моладзевы супраціў»

ЗАПРАШАЕМ У ПАДАРОЖЖА

13 лістапада:
по маршруту: Менск—Лукаўец—Альковічы—Камена—Даўгінава—Будслаў—Крыўічы—Кнагінін—Касцяневічы—Менск.

26—27 лістапада:

Вільня—Трокі—Меднікі.

20 лістапада:
Рубяжэвічы—Дзэрўнай—Івянец—Падневічы—Пяршаі—Ракаў—Новы Поле—Налобокі

14—20 сінтября:

Прага—Чэски Крупілай—Карлавы Вары.
11. 232-54-58, 622-57-20 (Зыміцер), 264-12-38, 776-24-35 (Павал)

СПАЧУВАНЬІ
Шчырыя спачуваны Вользе Але-
сінай з прычыны смерці маці. Тры-
майся, сібровка. В.К.

7 лістапада. Камуністка

у тумане. Дзень
кастрычніцкай
рэвалюцыі застаецца
дзяржаўным сівята
толькі ў Беларусі й
Малдове.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Антону Б. з Вільні. На памылкі пакашнікі. Ліст перададом фірме, што замаўляла ракіяму.

Наўлу Л. з с.о.н.к. «Нашу Ніве» больш, чым навіны палітычныя, цікавіць усё, што звязана зь японска-беларускім адносінамі, а таксама незвычайнай сіці аналітыка. Бо навіны мы й самі чытаем на навінных стужках інфармацэнтстваў, а во гэтае астматніе то, што толькі Вы ведаеце — сама каштоўнае.

Аляксандру з Ворши. Такой інфармаціі ня маєм.

Ганіне Ж. з Віцебску. Вершы яшчэ слабенькі. Траба дасканаліцца. А магчыма, пазэя — зусім на Вашас.

Судзіўскаму. Будзьма паблажлівія да мовы людзей. У расейскамоўным атачанні, пры адсутнасці беларускамоўнага дыскурсу ў многіх галінах людзям цікі захоўваць высокую культуру мовы. Прайе «НН» добра, гэта прынцыпова, хоць гэта вымушшае трывальна дзівле дадатковыя штатныя адзінкі, якіх няма ў расейскамоўных выданнях, контам мениней колькасцю журналістаў. Але ж газета не ёнцыклапедыя. Газеты ёсьць ва ўсіх газетах съвету, бязь іх ня можна. Газеты робіцца імкніва, «з колы».

А з «НН» абываетса якая штука: раз гэта газета адзінай ў беларускамоўнага гарадзкога чытача, то і працуяваеца ад першага да апошняга слова, і патра-

баваніні выстаўляюцца максымалісткія. Урэшце выхадзіць, што сядзяць беларусы і адзін аднога грызуць за непрынцыпавыя рачы. І чытаннне «НН» пэрватаренца ў пошуку блохай: «А, і яны!..» Словы Хрыста прыгледзяваюцца: «Хто без греху?» Напісану расейскамоўны чалавек артыкул для беларускамоўнасці газеты — усецвіщча.

Ёсьць добры прынцып, які апраўдае сябе ў іншых нацый на аналагічных этапах развязвіцца: усё, што беларускім літарам напісаны, — па беларуску і вартаў ухваленіні. Падказвачае правілыныя варыянты падказвайце, але як ісжэ сіброву поездам.

Галіне Ф. з Менску. Вашы думкі пра С.Калініна грунтуюцца не на фактах, а на забабонах. На выбарах-2006 савецкім людзям і іхнаму лідеру будзе працівіцца кандыдат ад беларускай нацыі. Яна складаецца зь беларусаў і паліякаў, габрэў і расеіцаў, камуністаў і лібералаў, беларускамоўных і расейскамоўных, багатых і бедных і г.д. Яна такая, якай ёсьць — страката, разъяднаная, дознітаграваная. Савецкі кандыдат будзе пераможаны тады, калі беларуская нацыя да канца ўсіхдоміць сябе супольнасцю з сваімі правамі і інтарэсамі і перастане сварыца міжсобу. Вучыцца адрозніваць беларускіх камуністаў ад савецкіх камуністаў. Звыкніцца з новай ролінасцю няпроста. Але мус ім — калі ні хочам працягнуць таго, што маем.

«НН» 100 ГАДОЎ З ВАМИ

Вільня. 12 акцыбра Віленская сучасная палата асудзіла на вечнае пасяленне старога бацьку і двух сыноў студэнтаў Універсітэцкіх за належнасць да Беларускай Сацыялістычнай Грамады. Справа цягнулася 5 гадоў.

М. Гарадок, Віленск. губ. Вілейск. пав. У ваколічных вёскіх пачуна гарачак-түфус, а помачы нікуль не чутно. Прыяджаджай на нашу вёску доктар, дык яму людзі і дыхнуць не давалі. Ну, і дзе наша мясцовая мэдыцына?

П.а.

З Горадзішча павету, Магілёўскай губ. Сяліне тутайшых вёсак **Церахоў, Сынігоры і Пірагоў** перайшли на хутары. Гэтыя летам за іх прыкладам рассыліліся на хутары і сяліны вёскі **Бель** (21 сяліба). Ціпер яны заліся за будоўлю на новых месцах: ставяць хаты і прысельня. Астайшыя 40 гаспадароў вёсکі, убачыўшы, што ім прыходзіцца энчо драбіцца на палосы ды нават трэба наймачца на свой кошт землямера, маніцца вісной разъехацца, як іх сібры, на хутары.

Саўка Каваль 1910, №42.

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдакторы «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Лукшэвіч,

У.Знамироўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакціі Настя Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арэн Ліў

кам.галоўны рэдактар Андры Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Каэрэз

видавец і заснавальнік Фонд выдавання газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОСПІСА:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29,

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спэсліка на «Нашу Ніве» аўбажаная. 12 палос фарматам A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Відбізвества беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Радычы не несе адказнасці за замест рагічнікіх аўбажанняў. Кошт сібровін. Пасведчанне аб рэгістрацыі паводле закону Беларускай Рэспублікі. Юрыдычны адрас: г.Менск, вул. Калектарная, 20а, п.2. Р/Р 30/152/12000012 у МГД ААТ «Вілінвестбанк». Менск, код 764. Наклад 3426. Газета звычайна 48 разоў на год. Нумар падпісаны друк. 20.00.09.11.2005. Замова № 6421. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2.